

Anul VI
Nr. 11 (234)
12 pagini — 3 lei
Duminică
16 martie
1986

Scinteia tineretului

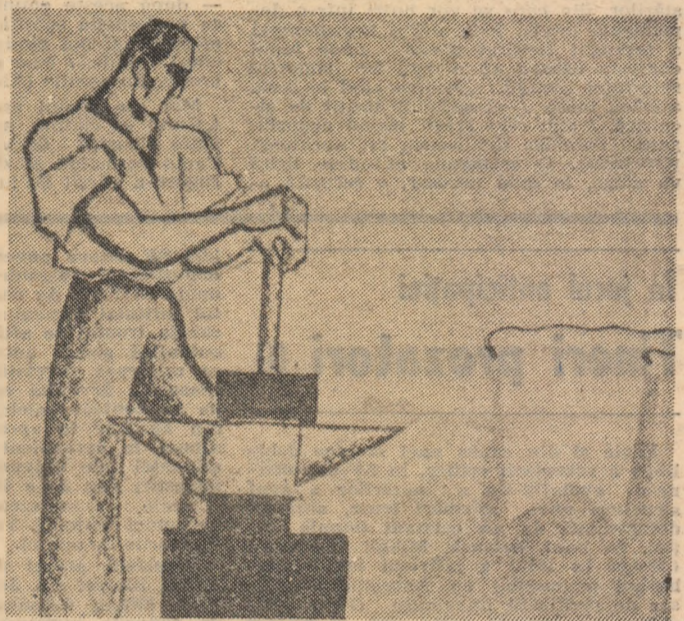
SUPLIMENT LITERAR-ARTISTIC

Concepția partidului, a tovarășului
NICOLAE CEAUȘESCU — fundamentul
artei noastre socialiste

„GÎNDIREA NOVATOARE ȘI ORIZONTURILE DIALECTICII SOCIALE”

Omagiul artei

„1 Mai”, desen de Ion Anestin pentru pagina
festivă a revistei „Cuvîntul liber”, 1934

Dialectica materialistă, tocmai pentru că este dialectică prin adevărurile sale și prin metoda care le produce, nu poate rămâne indiferentă la nou, la dezvoltarea societății și a cunoașterii. Mai mult: dialectica materialistă a apărut și s-a menținut în orizontul practicii sociale numai în măsura în care a devenit moment constitutiv general al cunoașterii socialului și al reglării sale în sens rațional și uman în același timp. Căci a transforma lumea în mod revoluționar nu înseamnă altceva decât a produce înnoirea ei pornind de la dialectica ei ireductibilă, de la dialectica specifică a generalului și particularului, de la contradicțiile specifice ale dezvoltării. Conceptele dialecticii materialiste sînt secunde în raport cu dialectica socialului pe care o răsfrînge activ. Dar caracterul secund al conceptelor dialecticii nu este absolut, pentru că ele nu sînt rodul unei reflecții pasive, ci, dimpotrivă, rezultat al unei construcții active a gândirii ireductibile la obiect, a gândirii care are propria sa dialectică. Fîind secunde în raport cu obiectul determinat într-un anumit moment, categoriile dialecticii devin, în virtutea caracterului lor ireductibil, prime (nu în sensul gândirii idealiste), adică active. Dogmatismul nu a înțeles raportul activ, dialectic dintre gîndire, conștiință socială și realitate, existentă socială. Așa a apărut „teza” care a anulat orice posibilitate de a explica geneza infinită a dialecticii din dezvoltarea dialecticii socia-

lului, din dialectica variată a raportului conștiință socială-existență socială. Tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** a înțeles cu o limpezime excepțională că materialismul dialectic și istoric nu poate fi limitat la anumite forme ale dezvoltării sale, că adevărurile sale nu sînt un dat definitiv, că obiectul ei nu este nedeterminat sau determinat prin legi nemijlocit generale, ci, dimpotrivă, este determinat dialectic, că legile sale sînt generale dar nu rupte de particular și individual, de dialectica socialului. Prin urmare, legile sociale nu sînt statice, lor fiindu-le consubstanțială dialectica. Din această cauză, legile generale ale dezvoltării societății socialiste nu trebuie privite ca elaborate în formă definitivă, ci în continuă dezvoltare de către cercetarea științifică modernă. Că dialectica materialistă nu este considerată ca fiind în posesia unor adevăruri ultime care ar situa-o în afara cercetării societății în devenire dialectică, ci ca una deschisă înnoirilor conceptuale este remarcabil pusă în evidență de tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** prin stabilirea unui obiectiv precis: „În cadrul activității ideologice trebuie să se studieze temeinic schimbările produse în societatea românească ca rezultat al dezvoltării forțelor de producție, noua structură socială, noile relații de producție și sociale”. Prin urmare, activitatea teoretico-filosofică dialectică nu poate întemeia practica revoluționară românească prin izolarea în se-

ra unor principii concepute abstract, atemporal, incremenite într-o identitate surdă la diferențe, la varietate și multiplicitate, ci numai prin cercetarea raporturilor sociale structurate dialectic. Ideea rolului conducător al materialismului dialectic în practica revoluționară nu se poate realiza decît prin cercetarea specificului generalului, deci prin cercetarea științifică a dialecticii obiectului, dialectică determinată temporal: „Pornind de la studierea practicii, a experienței, a vieții, activitatea ideologică, cercetarea din domeniul științelor sociale trebuie să lumineze calea spre cele mai înalte culmi ale comunismului”, subliniază tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**. Este aici implicată una din ideile centrale ale dialecticii materialiste asupra adevărurilor în general, asupra adevărurilor dialecticii materialiste în special: adevărurile nu sînt o copie mecanică a unei necesități obiective date în sine, ci o construcție în care conștiința produce noul în ordinea structurilor sale, pe de o parte, și a realului cu care se află în relație concretă, pe de altă parte. Caracterul fals al „tezei” dogmatice asupra rămînerii fatale în urmă a conștiinței față de existența socială este denunțat în acest fel fără menajamente. Practica socială socialistă nu-i posibilă în afara teoriei dialectice materialiste a gene-

ION STROIE

(Continuarea în pag. a II-a)

Născut chiar la începutul secolului, adică în 1900, Anestin era în anul cînd a realizat acest desen, în plină maturitate. Conștiința lui artistică profund marcată de convingerile politice l-a făcut să-și exerseze meșteșugul pe temele luptei de clasă, în ilustrații unde personajul central era muncitorul sau țărănul, adică proletariatul, viața, munca, idealurile și lupta lui. Anestin a fost un desenator de forță, cultivînd linia sobră, lapidară, compoziția masivă robustă, cu aer monumen-

tal; grafica lui era în deceniile 3-4 una dintre formele moderne de exprimare grafică în concordanță cu o deplină angajare artistică, exprimată și în paginile altor reviste — Bluze albastre, Adevărul. Imaginea aceasta cu muncitorul cu gesturi ferme, cu chipul dirz ca dăltuit în piatră, a străbătut timpul pînă la noi; imaginea emblematică a acestui 1 Mai ce vestește zorii unei alte ere, este și azi, una dintre cele mai vibrante măturii ale artei militante românești.

Pentru o mai dreaptă cinstire a trecutului

Legea în concepția lui

Mihai Eminescu

În universul ideatic eminescian, conceptul de lege este înțeles în trei sensuri: ca religie sau credință, ca o expresie a legăturii esențiale, necesare și generale dintre fenomene, a legăturii interne dintre cauză și efect (deci legea fizică) și, în fine, ca o normă cu caracter obligatoriu, stabilită și apărută de stat, adică norma juridică. Nu ne poate scăpa și vrem să relevăm faptul că spre deosebire de alți gânditori (sociologi, politologi sau juristi) — conceptul de lege juridică în ansamblul său ideatic este strîns legat de celelalte două sensuri mai sus arătate, ca și cum dintr-o triadă se extrage un element care imprumută

unele caracteristici și trăsături ale celorlalte două. Acest fel cu totul original de a concepe norma de drept, legea juridică, se relevă din nenumărate frînturi de gînd răsfrînte în poezia și proza sa.

Credincios și consecvent concepției sale organiciste și istorice (inclusiv evoluționiste), era firesc ca Eminescu să nu vadă în lege altceva decît voința poporului, determinată, pe de o parte, de necesitățile și fenomenele sociale, iar pe de altă, de spiritul de echitate și de instinctul de conservare al neamului. Am încerca a spune că în concepția sa legea este secretată de nevoile sociale și de idealurile etice ale unui po-

por. Sînt nenumărate fragmente în articolele sale și pasaje sau idei în însemnările două, care atestă această afirmație ce reprezintă deopotrivă o convingere lăuntrică dar și un concept elaborat.

Aceasta se exprimă încă din articolul „Ecuilibrul”: „Condițiunea de viață a unei legi, garanția stabilității sale e ca să fie un rezultat, o expresiune fidelă a trebuințelor unui popor și tocmai de aceea dreptul de a formula acele trebuințe în articole și paragrafe este, după spiritul timpului nostru, al popoarelor. Un popor — oricum ar fi el — are dreptul de a-și legii trebuințele și tranzațiunile ce rezultă neapărat din acele trebuințe, reciprocitatea relațiilor sale; într-un cuvînt: legile unui popor, drepturile sale, nu pot precede decît din el însuși”.

Tot în epoca studiilor universitare, în manuscrisul nr. 2287/ fila 35, cerința ca legea să exprime fidel necesitățile colective și conștiința socială transparentă și în alt mod: „în caz dacă doctrinarii fac legi drepte și bune pentru oameni în sine răi, atunci aceste legi devin și mai

rele prin aceea că-s nepractice”. Determinarea legii de fenomenul social și de spiritul de echitate ale poporului reprezintă o idee nealterată în gîndirea sa social-politică, nesuferind nici un fel de vicisitudini din epoca studiilor universitare — așa cum rezultă din citatele de mai sus și pînă în ultima perioadă a vieții sale intelectuale, după cum se poate deduce din fragmentul următor.

Reproducem din manuscrisul nr. 2255/fila 363 o însemnare plină de esență în care este concentrat întregul său crez politic și juridic: „Ce atribuim unui subiect? Unitate organică. Deci Domn român, legi române, limbă română”. Însemnarea este atribuită epocii bucureștene, ea reprezentînd crezul său prim, dar și concluzia ultimă.

Pe tot parcursul activității sale la *Timpu*, ideea organicității, a istoricității reflectată în instituțiile juridice, revine ca un leit-motiv. El afirmă: „Precum haina se îndreptează, după climă... tot astfel legile și instituțiile nu sînt decît expresia celui instinct de conservare al popoarelor, instinct în toate popoarele același

și totuși manifestat în sute de forme deosebite, căci un popor, ca societate organizată prin natură... și avînd toate aceleași scop, adică conservarea existenței proprii”²⁾. În 1881 scrie: „Civilizația adevărată a unui popor nu consistă în adoptarea cu deridicată de legi, forme, instituții, etichete, haine străine”³⁾, pentru că ideea să o completeze în 1882: „Natura poporului, instinctele și inclinațiile lui moștenite, geniul lui, care adesea neconștiut, urmărește o idee pe cînd țese la războiul vremii, acestea să fie determinante în viața unui stat, nu maimuțarea legilor și obiceiurilor străine”⁴⁾ și în continuare să adauge: „Legile... ar trebui să fie, dacă nu codificarea datinei juridice, cel puțin dictate și născute din necesități reale, imperios cerute de spiritul de echitate al poporului”⁵⁾. Această relație între termenii: lege, datină juridică și

CONSTANTIN I. PETRESCU
CONSTANTIN C. JORNESCU

(Continuare în pag. a X-a)

²⁾ Din lucrarea *Drept și dreptate în gîndirea lui Mihai Eminescu*.

lumea literaturii

Poezie

Rigoarea cizelării*)

Și în ultima sa carte de poezie, „Asfințiturile zilnice”, Al. Căprariu se confirmă ca un lucid cenzurat de sentiment. Debutând în volum în 1964, odată cu generația lirică din care fac parte între alții Nichita Stănescu, Ioan Alexandru, Adrian Păunescu, Marin Sorescu, Grigore Hagiu — el aparține, totuși, structural, familiei poezilor deceniului cinci, cu precizarea că teritoriul liric al lui Al. Căprariu acoperă preponderent trăirile interioare. Caligraf al propriilor stări, sentimentele și simbolistica pe care i le atribuie vor fi derivate ale acestora, ale stărilor, din care se vor nutri într-o dependență totală. Este aici o transparență a țesăturii fiecărei poezii, unde tonul confesiv uezăază nu o dată de suportul referinței livrești: „Acuma când le scriu acestea toate, / cu sufletul sfințit de clacrice, / știu c-ai gresit lăsând nedezlegate / damnări din soarta lui Euridice”, (Greșeală). O asemenea atitudine lirică va alege, în mod necesar, o recuzită a-

decvată — care să reflecte exterior trăirea intimă a poetului, construit în propriul personaj — un menestrel ce trebuie să ajungă la virtuozitatea omenescului prin gestul de a pune „chiar la inimă ureche”: „Cite scorneli la menestrell! Ce trudă, / să-și pună chiar la inimă ureche, / cu inima rivnind ei să te-audă / dac-ai iubit! Și cui i-ai fost pereche”, (Birfirea menestrelului).

Relatarea este baladescă, în volute largi, reținând amănuntul semnificativ — de atitudine, comportament — și procedează în general prin definire atributivă: vorbele sint dulci, otrăvurile ca de miere, ochii „au supt lumina oarbă”, puterea personajului — aici un prinț — în mod necesar nu poate să fie decit „augustă”. Luată independent una de alta acestea sunt dintr-o recuzită poetică obișnuită — corelațiune în versuri ele dobândesc o tensiune interioară a spunerii, de un dramatism temperat: „Dar sfetnicii știau pe-ascuns să fiarbă, / cu vorbe dulci, otrăvuri ca de miere, / iar ochii lui au supt lumină oarbă // și-n lanț i-au pus augusta lui putere”. (Legendă).

Contrapunctul metaforic este un alt element folosit în construcția lirică a lui Al. Căprariu: „e tot mai multă noapte în fiecare zi”, „de dimineață-i încă un soi de asfințire”, „chiar arderea solară-i cenușă-n pregătire”. Prin aglomerare, el va deveni metodă prin care poetul crează atmosferă, o atmosferă care-i exprimă în fapt eul interior, stările lăuntrice — după aceste enunțuri liniare venind cu exclamația șoptită a prezentimentului morții: „și mă gândesc la iarba cu lăncile-i fragile, / cum crește fără milă. Ea crește. Eu ascult” (Ascult).

Mai rar poetul are plăcerea jocului („Cerule se clatină, marea se clatină — / beție albastră de vis și de platină / / Capul se-nclină și ziua declină, / umilă rugare-n sfârșit de lumină” — Întrebare),

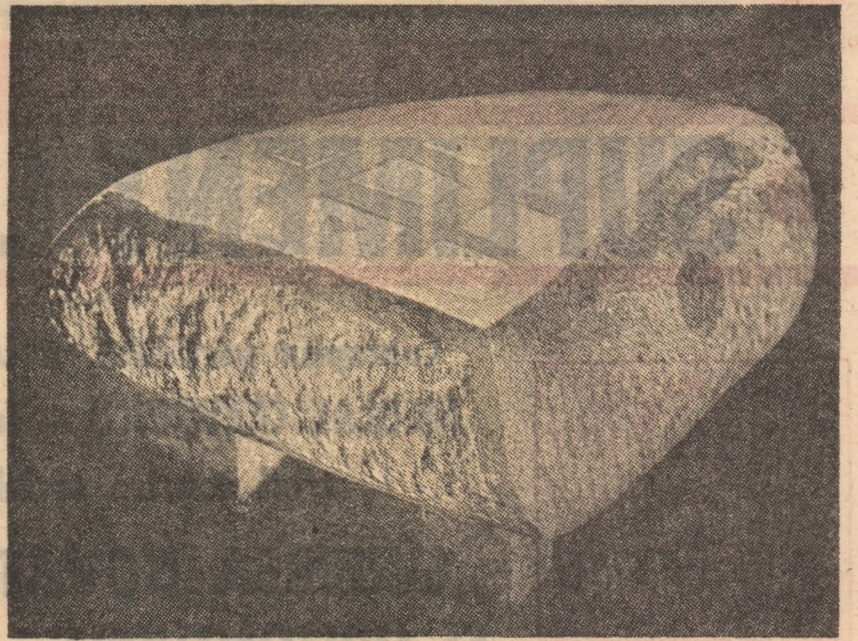
obișnuit este un pictural, fin colorist de naturi moarte („Pe albul mesei dorm, / ca în omături, / pești dolofani, vinat și stridii brune, / fazani ce-au ruginit la flama lute, / bureți de sol la șunci și acritură, / și ca-n opal tăiate — pergamute” — Flamandă). Patetic intimist („Lăsați să fie toamnă, lăsați să muște vint, / chiar ceturile pună mătase draperie” — Dovadă). Al. Căprariu reduce lumea la o mare cameră — sau, mai precis, o respiră în interiorul domestic al locuinței — existind aici o relație de real hiperbolizat, în felul în care casa arhitectului Ioanide era, redusă la scară, în liliplu, locuința lui Călinescu însuși.

Cu accente de vibrație adinc omenescă poezia lui Al. Căprariu din „Asfințitu-

rile zilnice” exprimă un riguros al cizelării, un fantast temperat al propriilor stări prin care comunică — din interior — cu lumea, și cu semenii săi, oamenii. Publicând în mai bine de două decenii cit alții în numai doi-trei ani, Al. Căprariu vădește o dată mai mult un destin liric riguros cu sine, ieșind în public doar atunci când spunerea nu mai rabdă a nu se face auzită celorlalți: „Cind ceasu-i linced inima mi-o string / fără cruțări, cu degetele mele, / și ca o lavă-atunci, din pumnul sting, / ținesc artezeane lungi de stele”.

MIHAI BĂRBULESCU

*) Al. Căprariu — Asfințiturile zilnice, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1985.

Lucrări de ALEXANDRU NANCU

În jurul anticipației

Tineri prozatori (I)

Poate și din cauza unei cronice debilități a receptării critice, în SF-ul românesc evoluția-tip a autorilor a avut structura unei afirmări lente, arareori determinată de un eclatant impuls inițial. În bună măsură, Mihail Grămescu (născut în 1951) a înfirmat regula, debutând memorabil cu Aporisticon (1981). Glosar de civilizații imaginare (1981). Evidente în această carte sint, în primul rând, probele de talent literar. Adesea Mihail Grămescu își găsește cuvintele ca un poet, iar frazele sale au o prospețime autentică, străină de pedestritatea vioaie a jurnalisticii. De talentul literar și unele intuiții psihologice, precum și o certă inventivitate în materie de

idel SF, citeva povestiri din Aporisticon neputând fi așezate în nici o descendență literară. Aș cita în acest sens textul intitulat Conexiune liberă, unde parabola ironică se află în simbioză cu o autentică poezie animisto-solipsistă (ni se relatează revelațiile unei roțițe de ceasornic devenită conștientă de sine; de la contacte elementare cu mediul, din aproape în aproape, mărunta piesă ajunge la paranoicul sentiment al preeminentei sale universale). Și alte citeva povestiri sint de o frapantă originalitate (Ciutele, Dumnezeu neputinței, Etapa perpetuei aminării, Fenotipul de ceață și picăturile de nimic).

Surprinde plăcut și ceea ce aș numi gestul literar. Cu dezinvoltură de artist naiv, Mihail Grămescu face abstracție de codurile cunoscute ale genului, prozele sale se nasc parcă sub imperiul unei prea ridicate presiuni a inspirației. Uneori, după cum arătam, „iese bine”, dar nu de puține ori nemaipomenitul său aplomb îi joacă feste. Este mai ales cazul textelor unde folosește o sumedenie de abstracțiuni, tentind o eseistică a in-

genozității sofisticate (Babilonia, Condoierii, Deconstrucția, Eutherpie, Farmacopie pentru inițiați, Feeria semantică a îndrăgostitului de stăpina tainică a melopeelor), dar eșuează într-o vorbărie pretențioasă și obositoare, aflată în marginea incoerenței. În asemenea ocazii Mihail Grămescu recurge la cuvinte al căror înțeles nu îl știe decit într-un mod aproximativ, atribuindu-le voci auctoriale; rezultatele sint indolentice (nu mă refer la împrejurările cind practică, în mod conștient, jocuri lingvistice). „Emisia” spontană, prea puțin controlată, duce la formulări de o frapantă pregnanță, dar și la stingăci regretabile ce obligă fraza să scrișnească, precum nisipul între măselele unui beudiu.

După Aporisticon (hibrid original, rezultat din coexistența talentului și a naivității semantice), Mihail Grămescu, a cărui prolificitate este explicabilă prin modul său spontan, chiar impulsiv de a scrie, a mai publicat citeva texte reușite (în Almanahul anticipația, Ar-

ges, Magazin, precum și în antologii). Dintre acestea se detașează în mod net Cîntecul Libelungilor, una dintre povestirile cele mai realizate ale SF-ului românesc. Straniu hibrid, despre care aminteam, se poate observa și în unele din aceste texte, precum și în citeva povestiri încă nepublicate.

Este cazul să precizez: fiind vorba despre un autor de cert talent, toate inabilitățile — inclusiv cele, de asemenea evidente, fiind de alternarea registrelor narative — s-ar putea să se dovedească, în cele din urmă, justificate printr-o poezică de esență suprarealistă. Viitorul va arăta dacă așa stau lucrurile, sau este vorba despre niște simple carente de meșteșug.

Deocamdată, spre regret, Mihail Grămescu nu reușește să publice un al doilea volum. Foarte abundanța sa producție literară are la dispoziție doar antologiile și periodicele. În plus, el gustă compensațiile de orgoliu ale vieții cencaliere, unde joacă rolul de lider real-

VOICU BUGARIU

Gîndirea novatoare și orizonturile dialecticii sociale

(Urmare din pag. I)

ralului. Dar gîndirea dogmatică a rupt generalul de particular, l-a opus în mod abstract acestuia și prin aceasta a dus nu numai la ruperea teoriei de practică, ci și la urmări neferice în chiar dezvoltarea practicii sociale. Dogmatismul nu nega rolul cercetării societății, dar, în fapt, își închidea calea spre dialectica ei, și prin aceasta o anula. Și îi închidea calea cu ajutorul unui general rupt de istorie, de varietate și multiplicitate. Ce-l revenea cercetării ca obiect de studiu? În virtutea unei „diviziuni” a muncii de cercetare îi revenea numai particularul. Căci se pornea de la ideea nedialectică a „aplicării” unui general elaborat definitiv. Particularul, în această concepție dogmatică, nu deschidea spre dialectica generalului, nu determina dezvoltarea lui. De aici și „ideea modelului” unic, idee care, epistemologic privită, își are originea în hipostazierea generalului. Vom observa, în această ordine de idei, că dogmatismul trăda spiritul revoluționar al dialecticii, că cercetării obiective el îi substituia „adevăruri” care nu erau ale ei, după cum nu erau nici generale. Nu erau ale dialecticii adevăratele pe care le susținea dogmatismul, pentru că dialectica nu vine dintr-un singur cimp de acțiune privilegiat, ci din dialectica infinită a existenței sociale și a conștiinței sociale, din dialectica infinită a subiectului și obiectului. Desco-

perind denaturările dogmatice ale dialecticii, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU a afirmat cu toată limpezimea că legile generale ale societății nu pot fi aplicate în mod conștient decit printr-o înțelegere cit mai adecvată a dialecticii lor interne, dialectică specifică în esența ei. Situându-se pe o poziție creatoare, dialectică explicită, deci antidogmatică, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU abordează generalul din direcția genezei sale, din direcția varietății sale, deci din direcția înnoirii sale. Generalul, din această perspectivă epistemologică dialectică, nu se mai prezintă ca un dat în afara practicii, a formelor sale particulare, ci în relație dialectică, genetică cu mișcarea ei reală. Tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU afirmă: „Trebuie să avem permanent în vedere că generalul se realizează întotdeauna în condiții concrete și se afirmă în forme particulare, deosebite de la o țară la alta — așa cum suma experiențelor sociale particulare se exprimă în legile obiective ale dezvoltării societății omenestii”. O primă concluzie care se desprinde din afirmația tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU este aceea că generalul, pe latura sa obiectivă, ține de relația dialectică cu particularul, cu individualul, că, prin urmare, este în mod obiectiv variat, dialectic, supus înnoirii. Din această cauză, el nu este de aflat în trecut și într-o cercetare existentă în

arhive, ci în cercetarea prezentă făcută de către oamenii prezentului și cu mijloacele conștiinței teoretice a prezentului. De asemenea, generalul nu este de aflat în cercetarea făcută de pe pozițiile unei anumite practici sau de pe pozițiile unei anumite țări, ci de pe pozițiile varietății practicii, deci de pe poziția țării angajate specific în procesul de dezvoltare socială. O altă concluzie importantă care se desprinde din gîndul tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU este aceea că generalul care comandă (determină, guvernează) procesul edificării societății socialiste nu este un general în sine, independent de varietatea particularului, a formelor variate ale practicii, după cum nu există un adevăr general al acestuia opus în mod absolut noutății. Regîndind conceptele centrale ale dialecticii materialiste de pe poziția dialecticii materialiste, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU s-a afirmat și se afirmă ca un gînditor al dialecticii, ca un înnoitor remarcabil al spiritului ei profund creator. Dar nu numai atât. Contribuind la dezvoltarea creatoare a dialecticii materialiste și a teoriei socialismului științific de pe poziția practicii societății românești, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU a tras direcțiile edificării societății socialiste multilateral dezvoltate în România.

Gîndirea novatoare dialectică a tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU își are originea în orizonturile dialectice ale societății românești, în istoria ei. Acestea li dau țaria adevărilor și criteriile lui. Și țaria în ordinea practicii revoluționare. Iar teza unității dintre național și universal, promovată de spiritualitatea românească, și-a găsit o nouă expresie.

Răzlețe

● Semnalăm foaia literară scrisă de studenții filologi craioveni. În cele 3 numere apărute pînă acum sint publicate creații, comentarii literare, traduceri. Semnalăm din ultimul număr, decembrie 1985, cronicile literare semnate de George Cucu și Nicolae Pinea, proza lui Silviu Popescu intitulată „Bătălia de la Anghieri”, poeziile Ninei Măgură, esul sem-

nat de Paul Florin Mocanu. Realizată de un colectiv îndrumat de criticul și conferențiarul universitar Eugen Negrici, pentru studenții filologi craioveni foaia reprezintă o generoasă posibilitate de a prelunge discuțiile de la seminarii, de a le releva preocupările artistice, eventualul talent în proză, critică, poezie.

Spectator pe Sărindar

Ce înseamnă să fii spectator pe Sărindar? Cu răspunsul la această întrebare — care evocă de la început parfumul de altă dată al vechii străzi bucureștene pe care se înșirau odinioară redacțiile unor celebre publicații din epocă — se deschid paginile recent apărutului SPECTATOR CU... UMOR, supliment de umor și caricatură editat de Teatrul Mic în colaborare cu revista „Teatrul”.

Teatrul Mic, care își desfășoară activitatea pe Sărindarul de azi, ne invită, în paginile SPECTATORULUI CU... UMOR să pătrundem în culisele, uneori pline de haz, ale lumii teatrului, prin intermediul caricaturilor lui Neagu Rădulescu, Gion, Al. Clenciu, A. Poch, Eugen Taru, Ando, Nell Coban, Adrian Andronic și Virgil Luscov, al amintirilor inedite evocate de Irina Răchitanu, Mihail Gion și Virgil Brădățeanu sau al ipostazelor fotografice din binecunoscutele

spectacole ale Teatrului Mic, devenite familiare iubitorilor de teatru.

Dar nu numai atât. SPECTATORUL CU... UMOR cuprinde așezutele pagini umoristice de Ion Băieșu, Dumitru Solomon, și Tudor Popescu, versuri inedite de Marin Sorescu, Adrian Păunescu și Mircea Micu, interviuri în exclusivitate cu actorii Mitică Popescu, Stela Popescu, Ion Lucian și Mircea Diaconu, pagini de jurnal de Valentin Silvestru, o microantologie satirică Mihail Stănescu, cuvinte încruciate și jocuri distractive pe teme teatrale, o super-inedită rubrică intitulată „Teatrul Mic cînd era mic”.

O paginație elegantă și modernă, semnături literare, teatrale și plastice de prestigiu argumentează mesajul acestui original spectacol, scris de această dată, al trupei Teatrului Mic, și credința că „umorul are marea rost de a păstra, și el, sănătatea și robustețea de spirit a lumii”.

Mă simt solidar cu adevărații poeți ai țării mele

— Folosind cuvintele poetului Lucian Avramescu, aș vrea să te întreb care este „cotizația de romantism” pe care o plătește omul și gazetarul Lucian Avramescu?

— Aș vrea să cred că sint, cum se zice, la zi. De vreo treizeci și ceva de ani mă încapăținez să respir (ceea ce este un gest profund romantic), iar de aproape cincisprezece ani lucrez în presa cotidiană, lucru care nu-i nici el lipsit de generozitate. Dar, cine știe? Ce pot să-ți spun cu siguranță este că mai am mult de plătit față de mine înșuși și, cit cugetul și inima mi-o dictează, mă voi strădui să-mi achit, la centimă, datorită: Mai mult, voi încerca să nu fiu clasic la priză și romantic la miezul nopții, cum spunea marele nostru George Călinescu, ci — cu luciditate, credință și incrințenare — romantic mereu. A fi romantic înseamnă să nu obosești crezând în perfectibilitatea ființei umane.

— De fapt poezia ta este o sinteză, surprinzătoare adeseori, de lirism și ironie, de cuvânt tandru și replica tăioasă. În miezul ei stă, indiferent de registrul poetic, sinceritatea. Ce semnificație are sinceritatea pentru poet?

— Ca valoare estetică sinceritatea nu prea contează. Credința poetului în poezie contează, iar aceasta trebuie să fie deplină, totală, mistuitoare, fără impozite de plicis și abdicări. De pildă, eu simt — cred că și se întâmplă și ție — când poezia este truc. Fiindcă n-are singele dragostei care s-o irige pe dedesubt, ea se autodivulgă fatal. Sau — mai știi?! — un scriitor de geniu poate să mintă și noi să nu ne dăm seama. Dar nu, șterge-te rog. Retracez. Calul Troian este o minciună în care s-au pilit aheii, dar o minciună sinceră a lui Homer. Dacă n-ar fi crezut cu toată ființa lui în această plămădire, calul lui n-ar mai tropăi și acum prin conștiința umanității.

Vezi, dragă Mihai Coman, nu poți să măsoți cantitatea de sinceritate a lui Eminescu din „Sara pe deal” și nici nu contează dacă idila cu pricina are vreo tangență cu sufletul lui cel muritor, nu cel etern, dar — citind-o — simți material parcă, în greua lumină a in-

rării, că poetul era acolo, chiar el se lăsa așteptat de iubită sub salcâm. Putea să caște, pe urmă, cu miinile sub cap (cu toate că nu mi-l pot imagina pe Eminescu căscind) și n-ar fi fost mai puțin loial acelei stări creatoare. Nu este nedrept să cerem scriitorului sinceritate. Chiar dacă ea este mai mult o valoare morală, decât una estetică. Fiindcă textul neirigat de forța convingerii flutură în vânt ca o bulandră. Dacă nu-s mobilizate toate izvoarele launtrice, orice lucru prost — și-n literatură cu atât mai mult. La scriitorii fără vlagă asta se vede și mai al naibii. Gîndeste-te, dacă ar dura ca un junghi sau ca o bubă rea, scrisul nesincer, pe citi i-ai vedea prin lume betegi!

— Întrebarea poate părea retorică, dar crezi oare că poate fi cineva bun gazetar fără o doză de poezie, că poate fi un reportaj, REPORTAJ, în afara unui fior de poezie?

— Pe marii și adevărații poeți români nu i-a omorât gazetăria. Ea nu le-a ucis prospețimea expresiei și nu vād de ce căștigurile de exprimare ale poeziei n-ar pătrunde în repor-

taj fără a-i dăuna? Căldura exprimării și metafora țîșnitoare a reportajului lui Geo Bogza (deci și puterea de seducție, de convingere) țin, în „Cartea Oltului”, mai mult de poezie. Scrierul gazetăresc pur se zice c-ar fi cel nud, sec, fără acoladă și zorzon. Judecînd astfel, Eminescu, pe care-l simțeam poet și-n articolul politic și-n cel de analiză economică, ar fi fost taxat drept cel mai slab gazetar, iar bietul Argezi care strălucea, evitînd calea băătorită, în tot ce însemna articol de presă, n-ar fi publicat un rînd fără să-l tundă la zero secretarul de redacție.

Eu cred că poezia din reportaj nu este zorzonul, ci chiar linia directoare a gândului observator care atinge frumos ținta. Talentul de a comunica frumos și convingător. Altfel scrii pentru pereți.

— Crezi că dezbaterile, adesea pătimașe, iscate în ultima vreme în jurul fenomenului și conceptului de „generație” au limpezit apele mișcării dialectice, contradictorii și împrevizibile a grupurilor și „virstelor” literare?

— Apele nu se vor limpezi niciodată. Fiecare scriitor tre-

buie să fie el însuși. Că face sau nu parte dintr-o promoție literară, este treaba altora. În ceea ce mă privește, mă simt solidar cu poeții adevărați ai țării mele și-n măsura în care scrierul meu slujește literatura română, după puterile lui, înseamnă că fac parte din ea, din această literatură. Sigur, în sine, compartimentarea este fascinantă, inteligența critică are menirea de a organiza literatura și chiar de a-i găsi un cap și, eventual, o coadă. Cînd te afli, dacă te afli, și pe tine într-o căsuță, important este să nu leșini, dezacordul între ceea ce simți tu și ceea ce ți se atribuie, nimerindu-se prea mare. Eu cred că datoria noastră este să oferim criticii literare cărți, pentru a-i da mereu și frumos de lucru.

Cu generațiile se întimplă uneori ca într-un joc de șah. Ceea ce mă supără este că unii își aleg numai piesele albe, iar alții numai piesele negre. Mie mi-ar placea un joc de șah în care să se joace și cu piesele indigo și violet și azurii și chiar cu picățele. Și mi-ar mai placea ca jocul de șah să nu se transforme niciodată în joc de table.

Nu, apele conceptului de generație nu s-au limpezit, așa cum nici apele altor concepte migrînd în spațiul literaturii nu au devenit cristaline. Dar este bine că-i așa, este firesc și avem încă o probă că literatura noastră este vie, tumultuoasă, greu de încorsetat.

Virstele literare? Mai sînt și cum și le face omul. Zău așa! Unii se nasc bătrîni, cu părul gata căzută, iar alții au o junete literară pînă la optzeci de ani. Virsta e un criteriu, dar nu

poți descuia cu el toate ușile.

— Ce înseamnă, astăzi, poezia pentru această tină generație, o generație a tehnicii, a ritmurilor rapide, a mijloacelor audio-vizuale, o generație deja a mileniului trei?

— Cum trece vremea... Nici n-am băgat de seamă că s-a mai dus un mileniu! Tehnica? Dacă radio-casetofonul vîrit zilnic în ureche, sub formă de cască, înseamnă tehnică eu nu cred că poate fărîma sensibilitatea, sensibilitatea care-i făcută dintr-un material mai tare. Poate, cel mult, deteriora timpanul. Deosebirea e de procedură și de acces la artă. În vremea lui Goethe mergeai la concert, în lojă, să audiezi un preludiu, iar acum umbli în tramvai cu Bach în urechi, lipit bine și petrecut peste ciuf. În rest, și-n vremea lui Vergiliu și a lui Nichita Stănescu, problemele fundamentale ale sufletului au rămas aceleași. Nașterea, dragostea, eroismul, speranța, moartea, condiția existenței în natură și cosmos, dezlegarea unui sens în toate. Că am pierdut tramvaiul sau cămila contează mai puțin!

Poezia de azi este romantic-lucidă și se adresează unui individ lucid, atît de lucid și de informat încît refuză să creadă că a rămas romantic. Existențialității cotrobăiau prin noțiunea de absurd, trăgînd-o de urechi cînd dezacordul dintre nevoia de ordine a rațiunii (Camus) și haosul de afară era prea amețitor. Poezia mileniului trei va asimila probabil cuvinte în plus, va promova, în limbaj, noi grînzii, cercevele, cărămizii. Vom scrie, așa cum scriem și acum, „iubito, tu” al inimii mele”, dar dincolo de introducerea unui coeficient, poezia va răspunde aceluiași nevoi ale omului. S-ar putea ca acestea să fie chiar mai mari, iar poezia va avea mai mult de lucru pînă la a-l face pe om să lăcrimeze sau, dimpotrivă, să-și învingă lacrima.

Poetul nu este și nu va fi un adversar al tehnicii, așa cum poezia nu va usca niciodată progresul ciberneticii. În nacela cosmică poate încăpea și o plachetă de versuri fără să suplimenteze pericolul exploziei. Și într-o zi, poate vreo țară va risca frumoasa investiție de a sui un poet între cosmonauți.

Chiar dacă știința va progresa atît de tare încît să-i injecteze unui copil la naștere o întregă bibliotecă, iar el să-l știe pe de rost pe Petrarca din vremea suptului și gingurii și tot va fi nevoie de acești exploratori nebuni și frumoși ai continentelor noastre interioare. Poeții rămîn Evul Mediu permanent al umanității, bombardînd-o cu scrisorile, cînd acide, cînd infocate ale călugăriței lusitane care-a constatat, împotriva canonului, că dragostea este mai mare decît Dumnezeu.

Prezentă

Lucian Avramescu

Lucian Avramescu s-a năcut la 14 august 1948, în comuna Singeru, județul Prahova. Publică primele versuri în revista „Luceafărul” în 1970 și colaborează apoi la principalele publicații din țară. În 1975, cîștigă premiul de debut al Editurii Albatros, cu volumul „Poeme”, publicat în același an. I apar apoi „Stele pe dealuri”, Ed. Scrierul românesc 1976, „Un liber albatros”, Ed. Eminescu 1978, „Transplantul de albastru” (publicistică) Ed. Sport-Turism 1978, „Ei, aș! Spunea poetul...” Ed. Eminescu 1980 (premiul pentru poezie al C.C. al U.T.C.), „Nu cer iertare” I — 1981, „Nu cer iertare II — 1983, „Nu cer iertare” III — 1985, toate la Ed. Eminescu. Este absolvent al Facultății de horticultură și al Facultății de ziaristică (postuniversitar), Membru al Uniunii Scriitorilor din 1979. A lucrat ca redactor al ziarului „Orizont” din Vilcea, iar în prezent este șef de secție la „Știința tineretului”.

Opinia criticii

„Din anul debutului său editorial pînă acum, poezia lui Lucian Avramescu” s-a impus conștiinței literare românești cu acea discreție pe care numai scriitorul adevărat o are”.

Valeriu Răpeanu

„Elementul cu adevărat original al poeziei lui Lucian Avramescu îl reprezintă personajul liric care apare în fiecare poem, cu consecvența unui erou de serial. Este un personaj mîndru de neasemănarea lui cu lumea din jur, pe care o consideră prozaică și o sfidă de pe poziția unui je m'en fiche-ist”.

Alex. Ștefănescu

„Poetul demitizează, melancolizează, dă cu tîfla, hohotește patetic, păcătos, invocîndu-i cînd pe Esenin, cînd pe Villon, efervescent și împrevizibil, suav și damnat în stil balcanic”...

Florența Albu

„Lucian Avramescu are un talent nativ indiscutabil: dar (ca să parafralez o ce-

lebră afirmație) un poet este și ceea ce face din sine. Renunțarea la ce a fost lirica lui pînă la o anumită dată e un act de curaj, dar unul absolut necesar”.

Nicolae Manolescu

„Poetul scrie în cavalcade de imagini, metaforele se rostogolesc cu zgomot și furtie ca o cădere de apă de la înălțimea unui baraj. Totul vibrează, culoarea „sună” de atîta intensitate”.

Costin Tuchilă

„Lucian Avramescu are o mare capacitate de asociere a lucrurilor și noțiunilor celor mai diverse, și o ușurință lingvistică ghidusă, materializate în poeme compozite, a căror coeziune este menținută de forța de atracție combinatorie a cuvintelor”...

Paul Dugneanu

„Lucian Avramescu este unul din stilisții de forță ai poeziei noastre contemporane (nu doar a aceleia „tinerere”).

Victor Atanasiu

Eșantion

„eu, prionit de ingerul speranței gladiator al fiecărui vis cer tot ce maica-n pintec mi-a promis depun această plingere instanței

eu care-am stat cuminte-n minerale sarea ființei mele n-a cîrînit și n-am cerut să fiu și n-am voit bilet de-acces la lumile totale

Răzvrătit, faustic, poetul, nemulțumit de risipirea sa prin formele și arderile acestei lumi, cere destinului despăgubire pentru deziluzii și, mai ales, pentru pierderea esențelor primordiale. Simbolul acestora, fierul, metalul peren, trebuie recuperat printr-un act de purificare launtrică, printr-o „alchimie”, subtilă, singura în măsură să rețopească ființa impură și să o distileze în mineralele dîntii. Suferința sa este cu atît mai mare cu cît el nu a cerut lumii aproape nimic; într-o vreme a pre-existenței, el a „stat cuminte-n minerale”, s-a contopit discret cu materiile originare. În plus, el nu a „cerut” să fie și nici nu a visat la zborul spre tran-

cer astăzi de la zei despăgubire și de la nori și de la iarbă cer vreau înapoi al trunchiului meu fier apa și cuprul, aurul subțire

prin foc? pofții; prin alchimii? accept voi distilată inima-mi din piest să retopim în minerale clare inima mea, inima mea gînditoare

(„Inima mea gînditoare” — din volumul „Nu cer iertare — III”).

centent, nu a voit „bilet de-acces la lumile totale”. Această „modestie” ontologică ascunde în ea un elan vital copleșitor, o dorință de ființare sinceră, o adevărată fărî de preget la realitatea imediată, concretă, vie. În același timp însă, un vers, aproape ascuns între celelalte, deschide un orizont nou înțelegerii. Acest „gladiator al fiecărui vis” cere „tot ce-n pintec maica mi-a promis”. Imaginea ne poartă cu gîndul spre situația analogă din binecunoscutul basm „Tinerete fără bătrînețe și viață fără de moarte”. Ca și eroul din poveste poetul se simte hărăzit unui destin de excepție, unei promisiuni, unui prea plin de

viață fără de care nu ar fi cutezat să se avînte în lume. Această promisiune a plenitudinii nu s-a împlinit, căci ființa sa a fost „risipită” printre cele trecătoare (simbolizate aici prin două elemente efemere: norii și iarbă). Recuperarea ființei plenary, sinonimă cu o ardere și o distilare, cu un proces alchimic de purificare a substanțelor impure, trebuie să conducă la redobîndirea mineralului clar, limpede, pur. La capătul acestei ardere trebuie deci să se găsească sinteza supremă dintre trăire și cugetare, dintre clipă și eternitate, sinteză exprimată printr-o imagine memorabilă: „inima mea grăitoare”.

Pagină realizată de MIHAI COMAN

Lecturi complementare

Multiplă și complexă, cauza pe care o trăiește în anii '85, la noi, istoria literară de erudiție pură nu e și absconșă.

O atare specialitate presupune o formație intelectuală în coordonate certe, în care divagația, improvizarea și spumantăria n-au ce căuta. Domeniu al reperelor controlabile, al unităților de măsură exacte și al rezultatelor precise, domeniul ei solicită exploratori adecvați echipați.

Aparent simplă și elementară reproducere a unui text din româna de acum mai multe decenii în româna anilor '85 îl solicită transcriptorul precis cunoscător de istoria limbii și o bună inițiere în particularitățile stilistice ale autorului; altminteri, nu va putea să deosebească normele ortografice depășite, va moderniza nepermis versiunea originală sau va relua-o tale quale, în credința că forma corectă e aceeași cu forma tipărită. O transcriere la voia întâmplării prejudiciază însuși textul pe care textul ar trebui să-l servească. De exemplu, ideea de a actualiza un filosof n-a putut izbîndi pentru simplul, dar gravul motiv că textele lui au fost reeditate fără acuratețe filologică.

Probleme suplimentare, care necesită cunoștințe suplimentare, pune transcrierea textelor românești caligrafiate sau tipărite cu litere chirilice: caracterul ei specificat „interpretativ” invită, împotriva impresiei că ar ceda fanteziei, la un plus de rigoare, cită vreme opțiunea pentru o formă și un sens anume se cuvine susținută printr-un plus de argumente.

E momentul de a întreba cine și unde pregătește necesarii editori ai literaturii române, o literatură fecundă, care nu și-a tezurizat în ediții critice decât un mic procent din marile ei valori. Știm din proprie experiență că învățămîntul universitar filologic nu prevede în programa sa nici un curs special al cărui obiectiv să fie editarea științifică a textelor. Nu-i rămîne tînărului care se aventurează pe acest teritoriu decât de a se pregăti conform unui principiu foarte vechi și oarecum specific: să fure meseria, de la maestrul editării, printr-o zăbavă de unul singur pe edițiile considerate unanim ca impecabile și, mai rar, în timpul asistenței pe lingă unul sau altul, mai mărinos și cu timp disponibil.

Erudiția de natură filologică nu ajunge însă unui bun editor. La fel de necesară îi este cunoașterea în amănunt a operei scriitorului editat: a colecțiilor de presă în care și-a publicat-o și a fondului de manuscrise în care se păstrează. Precaritatea lor împiedică stabilirea variantelor, a conexiunilor interne ale operei, și ale operei cu epoca și, în cele din urmă, însăși editarea științifică și integrală. Bineînțeles, și acest fapt e de natură să-l dezarmeze pe culegător.

Încă mai multe exigențe pretinde munca în aria literară a secolelor XV—XVIII. În afara cunoștințelor de istorie și mentalitate, se cere o bună stăpînire a limbilor clasice (latina, greaca, slavona), dar și a multora moderne (maghiara, polona, rusa, turca). E nevoie în acest caz de echipe de istoriografi literari erudiți. Există încă mii bune de pagini scrise de

români în aceste limbi sau care se conservă traduse în ele, după cum există încă sute de cuprinzătoare manuscrise în greacă și slavonă pe care românii acestor secole le-au citit, le-au copiat, le-au introdus în cultura română. Traducerea și editarea lor în româna contemporană reprezintă o datorie științifică și morală, patriotică în fond. Cîți cercetători tineri — și înțelegem, aici, tinerețea cu larghețe, ca pe o vîrstă care urcă pînă pe la 40—45 de ani — lucrează astăzi la această exhumare? Dacă n-am avea credința că întodeauna va fi cineva care să lucreze în solitudine și modestie, am spune, că-lăzuți de ceea ce se vede, că nici unul. Și cum să lucreze cineva dacă învățămîntul universitar al cărui obiectiv principal e cunoașterea literaturii române nu facilitează — și trebuie să invoacă iarăși propria noastră experiență — decât rezezi inițieri în latină și slavonă și ignoră cu totul greaca veche?

O vină importantă — prima vină chiar — pentru regresul în care se află istoria literară de pură erudiție revine învățămîntului universitar filologic. Ceea ce nu face acesta ar putea să facă însă, într-o

O specialitate care n-are voie să moară: istoria literară de pură erudiție (II)

măsură însemnată, instituțiile de cercetare a literaturii române. Ele ar putea să desăvîrșească pregătirea tînărului pe care îl pasionează cercetarea istoriografică și să atragă în perimetrul istoriei literare de erudiție pe tînărul specialist în clasice, adică bun cunoscător de latină și greacă veche. Printre cele mai noi cadre ale lor figurează însă nume care nu spun nimic, în timp ce tinerii istoriografi înzestrați, care au obținut într-o cercetare pe cont propriu rezultate palpabile, asemenea celor pe care i-am numit mai înainte, trebuie să-și drămulească energia și timpul între obligațiile profesionale zilnice și vocație.

Dezinteresul învățămîntului filologic universitar și al instituțiilor de cercetare a limbii și a literaturii române față de asigurarea schimbului de istoriografi literari se înscrie în acolada unei mentalități proliferante, al cărei semn distinctiv îl constituie minimalizarea ideii de istoriografie. Distincția pe care G. Călinescu o operează între „istoria literară de pură erudiție” și istoria literaturii „în înțelesul propriu” a fost receptată în anii '70 ca ierarhie discriminatorie: s-a înțeles anume că istoriografia ar fi o specialitate minoră, dispensabilă și dezonorantă. Termenul de istoriograf a căpătat o conotație peiorativă, pe care n-o mai încercase pînă atunci, pentru a nu mai vorbi de termenii de documentarist și arhivist, pe care G. Călinescu îi pronunța, într-o epocă de hegemonie a arhivisticii, cu un sentiment de necesitate și respect. A tre-

ce ca istoriograf, și, cu atît mai mult, ca documentarist și arhivist, a devenit un titlu de ocără! Apelul la documentele de epocă, la presă și la variante, aprofundarea relațiilor pe care literatura le întreprinde într-un anumit moment istoric cu societatea și cu celelalte arte, introducerea în circulație, cu aparatul de rigoare, a unui text inedit, parcurgerea și sintetizarea exhaustivă a bibliografiei unei chestiuni, toate acestea sînt acte de care ar trebui să se rușinezi și care, în orice caz, îți aduc mai devreme sau mai tîrziu o etichetă bagatelizoare. Insuși Mircea Eliade, acuzat de unii din colegii săi de generație (de H.H. Stahl, de pildă) că s-ar lăsa purtat de marea mistică, e văzut în anii '85 de adepții mentalității improvizatorice ca un harnic colecționar de documente etnografice. Indiferent de anvergura, de instrumente și de finalitate, autorul de contribuție și privit ca un compars (decă ca un personaj fără nici o funcționalitate, la care se poate renunța) și tratat în consecință.

Nici una din marile restituiri ale anilor '80 n-a avut parte de ecoul pe care l-ar fi meritat. Cîte reviste au organizat dezbateri în jurul ideii de literatură străromână? Și cîți dintre criticii și istoricii literari și-au însușit această idee, iar dacă o refuză — și mulți o refuză —, cîți și-au argumentat opțiunea? Cîte reviste au salutat stabilirea exactă a paternității

culescu, care să ignore opera cu aspect de contribuție și restituire în numele operei de abia născute. Patru-cinci decenii mai tîrziu, criticii care dețin principalele rubrici ale revistelor literare ignoră programatic ceea ce se petrece în domeniul istoriei literare de pură erudiție. Numai o relație de amicitie — numai con-junctura — privilegiază cîte o culegere de contribuții, dar, detaliu semnificativ, comentatorul îi va amenda sau eluda, ca în cazul uneia din aparițiile de acest gen ale lui Silviu Iosifescu, tocmai componenta istoriografică.

Mirajul „impresiei de lectură”, al gîndului nud, sieși suficient face ravagii. Una din victimele lui este istoria literară de pură erudiție, cealaltă e teoria literară (dar despre această victimă, altădată).

Ce-i de făcut? Pînă nu e prea tîrziu, învățămîntul filologic universitar, instituțiile de cercetare a istoriei literaturii române, revistele de cultură și literatură trebuie să redescopere principiul călinescian potrivit căruia istoria literaturii „în înțelesul propriu” se întemeiază pe „istoria literară de pură erudiție”, progresul ei fiind condiționat de aportul documentaristic și arhivisticii. E nevoie de tineri și buni cunoscători ai limbilor clasice; de tineri și buni editori de texte; de o promovare sistematică în instituțiile de profil nu a spiritului vagant, care se poate exercita și nestipendiat, ci a spiritului cu iubire pentru erudiția istoriografică; de o integrare curajoasă a problematicii istoriografice în preocupările statornice ale actualității literare; de rubrici speciale, rezervate contribuțiilor și dezbaterii lor, în așa fel ca relevarea unui text necunoscut să devină un eveniment al zilei; de reciclarea a cel puțin două treimi din recenzii de ocazie în specialitatea istoriografică și chiar de orientarea în aceeași direcție a unei părți din scriitorii minori.

Celor mai importanți comentatori ai literaturii care se face astăzi le-ar prinde bine să-și asume regia unei ediții critice de suprafață. N-am face decât să urmărim exemplul pe care-l oferă marii critic interbelic: pe al lui Perpessicius, inegalabil editor al lui Eminescu, sau pe al lui Paul Zarifopol și al lui Șerban Cioculescu, editori, și ei inegalabili, ai lui I.L. Caragiale.

De altfel, critica pare a începe să-și revizuiască atitudinea față de istoriografie. În „Caragiale și Caragiale”, Florin Manolescu introduce și o „Addenda” cu texte pe care le atribuie, cu argumente ispititoare, marelui dramaturg: iată, așadar, un model de asociere, între aceleași coperti, a investigației moderne cu explorarea istoriografică. Încă mai semnificativ pentru această revizuire din mers, deoarece de această dată e vorba de un împătimit al foiletonisticii, e decizia lui Mircea Iorgulescu de a dedica o monografie — din care a făcut deja cunoscute citeva surprize biobibliografice — lui Pannaf Istrati. Sînt semne bune și mai pot fi bănuite sau anticipate, după ceea ce rezultă din citeva fragmente publicate în presă, din unele interviuri și din caietele editoriale, și altele.

Inițiativa personală pare a-și spune cuvîntul și ea se va afla, probabil, la originea regenerării profund necesare istoriei literare de pură erudiție.

CONSTANTIN SORESCU

Un tînăr autor, o carte

Ion Stratan — „Cinci cîntece pentru eroii civilizatori”, Ed. „Albatros”, 1983

Formula densă, „cristalizată”, de o sobrietate arctică a poeziei lui Ion Stratan pare să închidă în sine, de la bun început, datele devenirii și împlinirii destinului său de poet. Inteligent, cultivat, cochetînd discret cu ironia (a se citi: distanțare, relativism, prudență), dar zgîrcit cu exprimarea ei în forme perisabile, poetul se stabilea, după citeva momente de „acordare” a instrumentelor expresivității, asupra unui teritoriu liric al structurilor reci, ideale, lipsite aproape total de carnația anecdoticului și a biografiei. Discursul său liric pare a pune în scenă, minuțios regizată, a unor situații exemplare în care poetul, adoptînd măști și voci din recuzita teatrului antic și pînă la aceea a vodevilului ori a caragalienei „comedii nemțești” de la Iunio, își pune întrebări și răspunde, tot el, singurătății, iubirii, cuvîntului și puterii lui de a da chip și asemănare.

Existența însăși, decorurile și înscenările ei erau transpuse într-un cadru ideal în care notația se subția pînă la esențializare, iar elocvența era cenzurată prin simpla răsucire a gîndului: „citeva sentimente / mînuși umede cu care / moșesc un gînd / o șopîrlă lepădîndu-și coada / așemini ipocritului suflet amintirile” (Magazinul). Odată cu volumul *Cinci cîntece pentru eroii civilizatori* — ed. Albatros, 1983 — austeritatea expresiei, aidoma carenei unei nave, ascunsă privirii,

asaltată de răbdătoarele ființe distrugătoare ale adîncului, este tot mai des sfîșiată de valurile unui senzualism pentru care, ca și în cazul lui Ion Barbu, expresia șlefuită, de o precizie matematică devine mijloc eficient de travestire.

Ion Stratan este și el, în contra opiniei quasigenerale, un astfel de senzual travestit. Senzualitate la un poet din spița ermeticilor? În timp ce pentru sentimentalism par suficiente coiful și platoșa oțelită a autoironiei, pentru senzualitate care, în poezie, riscă adesea să fie amendată și trimisă degrabă la „colțul viu” al instinctualității, al reacțiilor primare nedomesticite prin artă, această armură devine instrument punitiv pe numele lui „fecioară de oțel” ori „cizmă spaniolă” — instrumentele unei reprîmări stilistice. Dacă, pentru pictură anatomia corpului omenesc poate constitui subiect de meditație și idealizare, poezia nu se apropie decît de trupul care singurează, cu alte cuvinte de expresia suferință a anatomiei, de strigătul ființei și mai puțin de „forme” ei.

Senzualismul lui Ion Stratan nu-și caută apa din gazul eminescian în care să se oglindească și să se autocontemple dintr-un impuls narcisist, ci reprezintă mai mult o reacție în fața unei lumi pe care poetul ar îmbrățișa-o cu ochiul primordial. Conștiința lui țintește spre puritatea impresionabilă a plăcilor fotografice în încerca-

rea de a-și hipersensibiliza percepția pînă aproape de deplinătatea „ochiului în virgîn” barbian. În căutarea purității primare, de dinaintea cuvîntului, neîntînată de vreo dogmă, Stratan își infrînează stilistic totalitara senzualitate a percepției, abstractizînd-o, ermetizînd-o, ascuțînd-o ca pe un instrument de șlefuit diamante. Abandonînd „accidentele” semantice, jocul de cuvinte, calamburul subtil, autorul își spiritualizează viziunea, o descătușează de servituțiile spectacolului lingvistic, o descărnează parcă după canoanele iconografiei bizantine, respingînd opulența verbală în favoarea bogăției semantice. Un aspect original în acest proces este acela al renunțării la unele atribute senzoriale umane, derizorii în ordinea cunoașterii. Poetul repetă, în poezie, gestul filosofului care și-a smuls ochii pentru a se scufunda mai profund în liniștea meditației.

Uneori, organul vorbirii, însuși el, pare împietrit în hieroglyphă muțeniei: „Oasele gurii-n gheață încoțesc / pomi resemnați, cu zgîrrieli, pe coajă / stringînd în cerc anul, singurul / obiect accesibil simțurilor” (Pentameronul, Cinci). Rădăcinile acestei atitudini sînt de gîsit și în poeme mai vechi dar care trădau o constantă neîncredere în confesiunea deplină: „oricum nu se poate traduce / ceea ce spun — fermecată drojdie / a unui fel de sentiment căzător” (Poem intraductibil — din „Ieșirea din apă”).

Impresia este aceea a unei comunicări la nivel superior speciei, cosmică: „Doar coarde vocale — norii / subțiri mai vorbesc ascultării de stele...” (Rama de cuvinte, IV).

Așa cum există o pierdere de energie la nivelul comunicării prin cuvinte, poezia lui Ion Stratan trădează, în citeva cazuri, și efortul de a recupera în

sens eliot-ian trecutul. Memoria este, aici, umbra, conturul difuz, imprecis, ceșos al unui eveniment pe care poetul îl smulge din sfera biografiei pentru a-i conferi o semnificație superioară. „Gropile de obuz ale amintirii”, „secunda cu glezne de papură”, „o machetă de zahăr ars / cu sfîrșitul lumii”, „urmele unui imperiu sintactic” — sînt expresii ale unui timp irecuperabil, imperfect reactualizat, uneori falsificat de mecanismul memoriei. Altădată absența memoriei îl însoțește ca o umbră pe poet la intrarea în timpul mitic, indeterminat — timp al constituirii prototipurilor ce urmează să se repete apoi la nesfîrșit — un timp ab origo: „Odată credeam că se va îndrepta după cer pămîntul acesta rotund / Odată o pasăre aducea oul în care se afla ea însăși în embrion / Odată uitam stelele mîncate prin trestii” (Hermes, 2).

Unul din obstacolele majore în interpretarea ciclului titular, „Cinci cîntece pentru eroii civilizatori”, vine din construcția simfonică a textelor care nu încorporează în infrastructură o singură temă. Poemele par să comunice osmotic între ele, prelungindu-și muzicalitatea; sunetul unui teme poate apărea ori se poate chiar suprapune pe sunetul alteia, completîndu-se ori concurînd în realizarea unei polifonii semantice. Sînt tentat să urmăresc această construcție prin prisma cărții lui Thomas Carlyle, *Eroii*, cu toate că modelul rămîne exterior, mai degrabă la nivelul sugesției. Cine sînt ei, acești eroi civilizatori? Carlyle delimita șase categorii: eroul ca divinitate, ca profet, ca poet, ca preot, ca om de literă, ca imperator — considerînd pe fiecare din aceștia drept resortul tuturor prefacerilor însemnate din istorie.

În poemele lui Stratan, după 142 de ani, ideile despre per-

sonalitate ale istoricului englez supraviețuiesc doar ca impuls inițial pentru un poem-eseu pe care autorul îl dezvoltă după o concepție proprie, amplificîndu-și perspectiva astfel încît, în cadrul fiecăruia din cele cinci cicluri, putem descoperi punctele de vedere ale cite unui tip eroic asupra celorlalte tipuri, de la totemism (doar simbol mitic al eroului) încoace.

Cu toate că și în această etapă poetul exploatează zăcămintele mallarmeene, prin vechile galerii deschise de autorul Jocului secund, filonul este în mod decisiv amplificat și diversificat prin apropierea de apele freactice de mare profunzime numite T. S. Eliot și de cîmpurile magnetice, intense cerebralizate, ale lui Ștefan Aug. Doinaș.

Remarcabil prin forța de a sensibiliza abstracțiunile („ivirea Timpului — un țipăt / de copil în craniu unei case”), ori prin capacitatea neobișnuită de a immortaliza o stare de spirit în citeva versuri, concurînd cu laonismul hai-ku-ului („luna fantomatică / zgardă acestei reumușări”, „inima mea ca o grecie zdrențuită într-o / mare de sînge”, „plouă — singurătate a desimii”), Ion Stratan a dovedit, în ce a publicat pînă acum, o certă intuiție poetică, reușind să facă dovada unui bogat conținut sufletesc imaginar. Poet din stirpe vechilor căutători ai armoniei, al proporțiilor ideale, Stratan nu se mărginește să aspire spre perfecțiune, ci, aidoma geometriilor de altădată, încearcă să afle și o expresie sensibilă a acestei armonii; metafora lui tînde spre aceeași cantitate de idealizare ca și numărul de aur al spiritului antic.

TRAIAN T. COȘOVEI

Ei sint contemporanii mei

O replică la Marquez

Romul Munteanu păstrează parcă și astăzi în țesătura costumelor sale engheteresti o discretă mireasmă de fum cultural. N-am folosit pluralul tocitei metafore, fiindcă abstractele fumuri n-au bin-tuit niciodată prin preajmă-i, ci-i chiar vorba de fum-fum. Dar cultural.

Ca să nu mă pierd în explicații incalce încep altfel. Cunoscut traficant de fum pe linia Orient-Expresului, adus în hainele personale la București, exact de la fața locului (fiindcă se știe ce abuz s-a făcut de substanțe fumigene pe scenele Parisului la un moment dat) Romul Munteanu, lustruit ca un oen-neral în retragere, și honom ca un pifan coliliu, cind n-a pozat în combatant sau ob-servator direct, s-a incartiruit în sala armelor (adică propria-i bibliotecă), punctînd cu stegulete pe desfășurata hartă a lumii fie Aust-erlitz-urile teatrului absurd, fie Waterloo-urile noului roman francez.

Europeanul de la Călanul-Mic (scăldat în copilărie de fumul mai puțin snob al fur-nalelor reșitene) a încercat să redea în limba română, furat de exemplul scoicii, poliglotescul vuiet al marilor literaturi. Și a făcut-o cu aplomb dar și cu ticălaie de elev al Scolii ardelenice, cu in-formația la zi (dacă nu chiar cu vreo două-trei zile înainte), lăsîndu-se cu bună voie furat de peisaj, punînd ade-seori degetul pe rană (că de-aia-i doctor în literatură) ascultînd vrăjii, ca Odiseu, legat de catargul Editurii Univers, ciripitul noilor cri-tici.

Mai spre maturitate (adică în preajma vârstei de 60 de ani, fiindcă generația tinăra în literatura noastră durează pînă-n jumătatea sutei) Romul Munteanu s-a aplecat a-supra studiului soiurilor au-tohtone, uitîndu-i, intrucit-va, pe cei ce-l socoteau de-finitiv îngropat sub praful a-cademicilor tomuri.

La ora actuală îl salută mai mulți autori în viață ca înainte, fiindcă. Doamne fe-reste, „ne dă la Flacăra”, unde în vremea din urmă, predă exerciții de capă și spadă pe terenul cronicii li-terare.

Patetic, extravagant și neliniștit (uneori prea din cale-afară), Romul e un a-devărat personaj baroc, as-cunzînd sub docta etichetă profesorală miriada studen-tului holist. Privit de la dis-tanță pare un autor împlinit și aureolat de bunăstare (ceea ce nu poate provoca mare simpatie), dar în reali-tate e rupt din tașma păgu-boșilor M.R.P.-iști. La Casa scriitorilor a nimerit mai tot-deauna la mesă ce nu vor-beau între ele, iar tinerii cri-tici alăptați la biblioteca sa personală au zvirliț, conform tradiției, după zafafet, cu copita în sîstar. Asa se face că aniversarea sa ar putea fi o replică la Marquez: „șazezi de ani de singură-tate”.

Dar nu-i caz de-ntristare, fiindcă nasastisit de dulceturi-poeticesti ce clocoțesc în juru-i și nesuferind de tea-pănul reumatism al falsei ri-gori, de care atîția kolei de-ai săi se vaită cu măre-ție, Romul vibrează încă la fenomenul literar cu toată ființa.

Cotînd-o puțin pe strada memorialistică, mă izbii de următoarea întimplare.

În urmă cu treispe ani, printr-o urmuziană loterie a schimburilor culturale, am adăstat alături de Herr Dok-tor la un congres al criticii în Belgrad. Mă potriveam accei adunări ca un cimpo-ier scoțian în corul patriar-hiei. Erau mulți, păreau fio-rosi și supărați foarte pe nai-vii ce-si pierd vremea cu poezia și proza, înțit gin-deam că o bună parte din ei puteau fi folosiți cu suc-ces de compania Metro-Goldwyn-Mayer în locul desuetului leu. La o recep-ție după terminarea ostilită-ților, unde Romul fusese a-plaudat la scenă deschisă pentru un spectaculos recital, executat în străinește, despre Originea extraterestră a cri-ticului literar, l-am văzut deodată pîlînd cu paharul de whisky în mînă, și balboro-sînd într-o limbă necunoscu-tă. Hai, mi-am zis, i s-o fi urcat succesul la cap și l-o fi pîlit apoplexia semiotică. Întrebătoarei neliniști ce mă cuprinsese, Romul i-aruncă un singur cuvînt: Sklovski. L-am rugat frumos să-mi

traducă și iar mi-a zis-o de la obraz. Sklovski, privind extaziat către un colț al sălii. Acolo, în mijlocul unui grup, perora un simpatic bătrînel ce aducea cu Virgil Teodo-rescu încaltat într-un soi de dovrecei, avînd de-a dreapta o distinsă doamnă. „Sklovski, marele Sklovski trăiește. Sklovski în persoană” biiguia profesorul zgîlțit de friguri-le unei îngrijorătoare exal-tări, amintîndu-mi de trepi-dașile unui unchi de-al meu în adolescență, cind a trecut Sarita Montiel prin Slobozia înspre litoral.

Băiat cu liceul la bază ce mă aflam (nu ca azi cu diplo-mă f.f. și cu formalități ruși sub pernă) auzisem cumva de Czybulski dar de Sklovski nici atît. Drept pentru care m-am oferit, podidit de milă, vîzîndu-l cum amușina timid de la distanță, să i-l aduc pe numitul Sklovski la un fîrt. M-am prezentat în mijlocul grupului și am rostit cu o siguranță lingvistică de care n-am mai egalat-o vreodată „gaspadin Sklovski, paidiom”, sălîndu-l usurel pe venera-bilul maestru de-un braț. Ce-lebrul formalist, s-a formaliz-țat vrînd nevrînd, nu înainte de-a-i striga descumpănitei consoarte: „adeiala i papi-rosi” care, mult mai tirziu am descifrat că însemna „pătură și țigări”. Cîținel, cîținel l-am depus în brațele profesorului ce-l grătulă vreun sfert de oră în franțu-zeste sau în greaca veche nu-mi mai amintesc, după care l-am urnit pe același traseu, instaurînd liniștea în risipita familie. Happy-end-ul scenariului meu părea de toată laudă: Romul Muntea-nu conversase fericit cu ma-rele Sklovski, iar Sklovski însuși își revedea, neșteptat de repede propria-i soție. Uzantele și nuantele nu mai prezentau nici-o importanță. Emoția de atunci nu i s-a risipit cu totul de pe figură lui Romul Munteanu.

Refuzînd să se mute în ca-tegoria „festoaselor cultura-le”, eliberat de carapacea blazării el a rămas cu a-ceiași francă predispoziție de a capta misterul perso-najelor donquijotești ale realei noastre lumi.

MIRCEA DINESCU

Detectorul de inexactități

Al. Rally și unii din confracții săi

Nu mulți mai știu, că aici, în București, trăiește într-o uitare desăvîrșită poetul, traducătorul și istoricul literar Al. Rally (1897), unul dintre cei mai apropiați discipoli ai istoricului și savan-tului Nicolae Iorga.

Lui Al. Rally și soției sale, Getta Elena Rally, cultura ro-mânească le datorează enorm, deoarece timp de un deceniu, cei doi străluciți cunoscători ai limbii și literaturii franceze, au lucrat la o carte fundamentală asupra raporturilor multiple dintre Franța și România, re-levînd noi și nebanuite aspecte privitoare la cultura și literatura celor două țări romănice.

Aceste precizări au fost necesare, deoarece Andrei Radu în lucrarea sa *Cultura franceză la românii din Transilvania pînă la unire*. Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1982, comite mai multe erori: 1. autorii cărții nu sint A. Rally et S. Rally, ci Alexan-dre Rally et Getta Helene Rally; 2. cartea nu se intitulează *Les oeuvres francaises relatives à la Roumanie*, ci *Bibliographie franco-roumaine*. Premi-ere partie. Tome 1. *Le oeuvres francaises des auteurs rou-mains*. Tome 2. *Les oeuvres francaises relatives à la Roumanie*; 3. cele două tomuri nu au apărut în Editura Leroux, ci în Librairie Ernest Leroux; 4. anul apariției nu e 1930, deoarece cei doi autori nici nu se năseuseră, ci 1930; 5. nu se menționează că această carte este prefațată de Mario Roques, un învățat francez care ne-a iubit atît de mult; 6. nu se precizează că lu-crarea este dedicată A. Monsieur Nicolas Iorga, deși era bine; 7. la *Indice de nume* apare un oa-recare, necunoscut, Rally, S., cind trebuia, de fapt, să figu-reze Rally, Alexandre și Rally, Getta Helene.

Această impunătoare carte ce ce totalizează 938 de pagini nici nu a fost consultată de Andrei Radu, care și-a trecut un doctorat la Sorbona, sub conducerea lui Alain Guillemeu.

Pentru a demonstra utilitatea acestei cărți, cu adevărat de ex-cepție, menționez citeva dintre cronicile scrise în anii '30: Petre Sergescu — *Bibliografia franco-română în Darul vremii*, 1, nr. 4-5, mai-iunie, 1930, p. 115-117; Al.A. P[hilippide] — *Alexandre Rally et Getta Rally: Bibliographie franco-roumaine, în Adevărul literar și artistic*, 9, seria a 2-a, nr. 495, duminică 1

iunie 1930, p. 7, col. 3-4, sus (Cărți și reviste); Radu Budiș-teanu — *O lucrare unică: Bi-bliographie franco-roumaine par Alexandre et Getta Rally în Epoca*, nr. 403, duminică 8 iu-nie 1930, p. 1, col. 3-7; Alexan-dru Kirilășcu — *La bibliographie franco-roumaine în Cu-vîntul*, 6, nr. 1850, marți, 17 iu-nie, 1930, p. 1, col. 2; Șerban Cioculescu — *Alexandre Rally et Getta Helene Rally: Biblio-graphie franco-roumaine în A-devărul*, 43, nr. 14267, 2 iulie 1930, p. 1/2. (Critică literară); I.M. R[ăscu] — *Alexandre Rally et Getta Helene Rally: Biblio-graphie franco-roumaine în Îndreptar*, 1, nr. 8, august 1930, p. 7-9; M[ihal] R[ălea] — *Alexandre Rally et Getta Helene Rally: Bibliographie franco-roumaine în Viața Românească*, 22, nr. 9-10, septembrie-octom-brie 1930, p. 356, jos; N. Geor-gescu-Tîstu — *Alexandre Rally et Getta Helene Rally: Biblio-graphie franco-roumaine în Arhiva pentru știință și reformă socială*, 9, nr. 1-3, 1930, p. 351-353; Robert Chăbrîe — *Une bi-bliographie franco-roumaine în La Vie*, 20 anee, nr. 3, 15 fevri-er 1931, p. 65, col. 2; Sep-time Gorceix (Chaptal) — *Alexandre Rally et Getta Helene Rally: Bibliographie franco-roumaine în Bulletin de la Soci-été des Professeurs d'Histoire de l'Enseignement Public*, mars 1931, p. 205; Nicolae Roșu — *Bibliographie franco-roumaine par Alexandre Rally et Getta Helene Rally în Cu-vîntul*, 4, nr. 1186, duminică 17 mai 1931, p. 1, col. 2-7, jos și p. 2, col. 1-2, jos (Cronică literară); Perpersicius — *Alexandre Rally et Getta Helene Rally: Biblio-graphie franco-roumaine în Cu-vîntul*, 7, nr. 2249, dumi-nică, 26 iulie 1931, p. 1, col. 2-6 și p. 2, col. 1-7, jos; [Adolphe Clarnet] — *Biblio-graphie franco-roumaine par Alexandre Rally et Getta Rally în Bucarest*, première année, jeudi, 18 fevri-er, 1932, p. 4, col. 2, jos și p. 5, col. 1, sus (Les Livres); Ioachim Crăciun — *Alexandre et Getta Helene Rally: Bibliographie franco-roumaine în Anuarul Institutu-lui de Istorie Națională*, 6, 1931-1935, p. 731-732.

NICOLAE SCURTU

ANCHETA NOASTRĂ Adevărul despre Școala de literatură

Alexandru Vergu

— Ce amintiri păstrați des-pre Școala de literatură? Pre-zențați-ne citeva date despre dv. ca elev (student) al acestei

școli. Cum ați ajuns aici? Ce colegi ați avut? Unde ați lu-crat după terminarea școlii? Sinteți mulțumit despre ce s-a scris pînă acum despre Școala de literatură? Argumentați răspunsul..

— Școala de literatură n-a fost „fabrica de scriitori”, așa cum au afirmat unii dintre foștii ei elevi. N-a ieșit nici un „fabricat”. Scriitor a ieșit doar acela care a avut talent.

Să ne amintim ceea ce spu-nea Sadoveanu, cu prilejul des-chiderii cursurilor, des citat la această rubrică: „Numai cine a intrat scriitor...” Cuvinte me-morable care s-ar fi cerut să fie săpate în zid, ca motto, deasupra ușii de la intrare a

școlii. Nu toți, aspirînd la glo-ria literară, ciți fuseseră „re-crutați”, vor ieși, la terminarea școlii, scriitori. Am absolvit (se-ria de 2 ani, 1952-1954) doar citeva zeci, din cei peste 160 reușiți la admitere. Dar ciți și dintre aceștia puțini avem cer-titudinea că „am ieșit”, sau că vom deveni, peste ani (probind cu opera scrisă) adevărați scri-itori? Cuvintele maestrului, rostite molcom în fața tinerilor învățacei, aveau să ne ur-mărească încă mulți ani și de aci încolo. Poate toată viața!

Nu, școala nu era (nu putea fi!) fabrica în care aduci ma-teria primă și supusă unei teh-nologii speciale, va scoate (ca să ne exprimăm în termenii de „producție”) niște obiecte utile.

O altă particularitate tot la nivelul întregului este descen-tralizarea culturală, întemeierea de fundații literare; București (Fundația Dalles) la Constanța (fundația Poesis) și la Vălenii de Munte (fundația Ligii Cul-turale).

De asemenea, diseminarea re-vistelor în centre de tradiție ca Sibiu, Iași, Cluj, Oradea, Craio-va. Definitorie pentru extin-derea artei de difuzare cultura-lă, de afirmare a celei mai largi configurații de talente mi se pare apariția de periodice și în orașe de încă modestă smulgere din provincialitate inertă. Fenomenul ce se produce la Bacău cu revista *Atenea*, la Turnu Severin cu *Datina*, la Brașov cu *Kilingsor* esențializează un itinerar al diversificării exper-tențelor prin cultură.

Cred că abia cu accentuarea vieții citadine, cu abandonul ideologiilor întemeiate pe pase-ism, depărtarea astrală dintre societatea orientală și cea euro-peană ia sfîrșit. Și se manifestă, în conexiune cu fenomenul semnalat, un concept de supre-mă intimitate a criticului cu

Ci, proba concretă, obsesia ace-lor ani de căutări, tatonări, cu scopul de a stringe laolaltă ti-nerile talente native și a le da o direcție unică, precisă. Că, mai apoi, adevăratele talente, autentice (și n-au fost puține), au fost scoase din școală (para-doxal), îndepărtate în mod a-buziv, este adevărat. Mași-nașile, dintre cele mai perfide, erau manipulate de către acei nechemati din conducerea in-stituției care, îndepărtînd cu bună știință talentele din școa-lă, îi deturna acesteia menirea. Practici asemănătoare se con-sumau dramatic, în acei ani de început, și în alte domenii, în special în instituțiile de cultu-ră. Cu atît mai mult, nu putea fi ocolită școala din Kiseleff 10, cu specificul ei aparte, de a pregăti viltoarele condeie. Me-

canismul de selecție, privind depistarea talentelor native din rîndurile muncitorilor și țără-nilor nu va fi funcționat ire-proșabil, nici ei. Mulți s-au trezit în fața comisiei de exa-minare, ca sculați după somn. Pe autorul acestor rînduri, tele-grama să se prezinte la exa-men l-a luat prin surprindere. Nu știam de existența unei astfel de instituții de învățămînt (deși ea ființa de 2 ani) și nici nu-mi aminteam să fi făcut cerere, sau dacă mi-a cerut cineva să-mi întocmesc dosarul pentru înscriere. Eram chemat la examen ca un ado-lescent. Și peste asta, aveam destule pe cap.

Anchetă realizată de ELENA ȘTEFANESCU

Pentru o mai dreaptă cinstire a trecutului

Deceniul trei: Un mare semn de maturitate în evoluția literaturii române (III)

În configurația deceniului confruntările și fascinațiile ce le însoțesc pot fi privite ca documente ce exercită o atrac-ție irezistibilă. Așa cum noi ne descoperim astăzi venerația, la timpul potrivit proiectile anu-mitor afinități pledează pentru percepții cu caracter radiogra-șurată de gust cu îndrăzne-țe intersectări și notabile dife-rențe de formule.

Avem într-un unic creuzet in-genios și profund cel mai im-

presionant pluralism: expresio-nismul lui Blaga și Anton Co-tuș alături de simbolismul ar-geșian și parnasianismul lui Al. Philippide, seducătorul real-ism camilpetrescian concurat de radicalitatea fantastă a lui Mircea Eliade și clasicizanta limpezime a lui Ion Pillat. Pen-tru cercetarea coerenței strate-giilor folosite să consemnăm structura circulară a deceniului diversificat ca nimeni altul, totuși decisiv subordonat întregu-lui.

creatorul, a eseistului cu filo-zoful, a ideologului literar cu omul de știință. Am relevat ideea intrucit ea îmbogățește matca noastră spirituală, privi-legiază construcția națională prin cultură. În marginea unui fenomen care revelează pe Lu-cian Blaga trecînd de la *Poeme-le lumii* la *Spațiul mioritic*, pe Ion Barbu plonjînd din zona pitorescului balcanic, a deco-rativului folcloric în elevat er-metism, pe G. Călinescu, inche-gînd o cosmogonie a geniului pe măsură ce reînnoiește legă-turi cu fondul nostru primar sint de reținut semnele cu care ne întîlim, la care ne-am mai referit, de stimulare a creației prin disciplina intervenție a criticii. În imensul avantaj al oricărei discuții despre dece-niul trei asemenea semne leagă o spiritualitate specific ascen-dentă de rădăcinile ei durabile. Le-aș numi încă o dată: nevoia de convergență între operă și romănită — coagularea spiri-tului critic cu noutate, justifi-carea fiecărei coborîri pe tere-nul artei pînă la armonizarea ei cu dinamica socială. Avem de

constatat că relația ce validează orientarea spre luciditate de-vine ea însăși sinteza spiritului de invenție cu spiritul de obser-vație. Desigur, ne grăbim să precizăm, nu fără cele mai varii urmărit pentru felurite anacronisme, lovite direct sau indirect.

Consacrarea în deceniul trei a constante critice printre scri-itori facilitează succesive cu-ceriri, asigură un mare punct de reazim maturității triumfă-toare a literaturii române. În-truparea dublului concept evocat acum: al criticii creatoare și al creației vital orientată de spirit critic demonstrează actua-litatea deceniului trei din lita-ratura românească a veacului XX. Procesul devenirii ei întru universalitate înregistrează ca deplin autentică o actualitate perenă, deloc cantonată într-un perimetru îngust.

A crede că acest deceniu re-prezintă un moment trecător, pierdut în umbra trecutului — nu ar fi decît un simptom de orbire.

HENRI ZALIS

Distingem o voce

Corneliu Tălmăciu

S-a născut la 20 aprilie 1956 în Sascut-Bacău. Absolvent în 1976 al Liceului pedagogic din Bacău. În prezent laborant la A.C.M. București. A publicat reportaje în „Știința tineretului”, „Suplimentul literar-artistic al Științei tineretului”. Grupajul ales face parte din volumul de versuri „In Agora planetei” deși la Editura „Cartea românească”.

Puterea verbului

CORNELIU TĂLMĂCIU vine din Moldova (Sascut, jud. Bacău), dar, spre deosebire de majoritatea tinerilor poeți din această parte a țării, liricii prin excelență, el arborează un steag aspru și agitat al unei creații în luptă cu timpul, cu veacul de față, cu contradicțiile acestui sfârșit de mileniu. Poetul — fiindcă avem de-a face, fără îndoielă, cu un poet — se declară, de la început, invidios din ruginitele melancoliei și, de asemenea, cel ce întoarce spatele minciunilor sublimite, dar care iubește chiar și atunci când fulgeră și tună. Ni se înfățișează, așadar, chiar de la primii pași într-o postură dificilă-profetică, îndemnând, amenințând în numele adevărului și frumosului (care tot adevăr este!).

Recundat de o bună cultură — nu doar numai poetică — fiind posesorul unei ziceri literare largi, de o gestică înaltă și elegantă în fond, Corneliu Tălmăciu se reclamă acelei stirpe de poeți lirici (și care bun și adevărat poet nu e și un ins cult și instruit azi?!...) ce poate și trebuie să spună ceva esențial iubitorilor de poezie. Indrăzneala, puritatea și iubirea de viață dau tinărului nostru confrate puterea verbului împotriva nepuinței, a zădărniciilor și a morții. O poezie de un militantism fără de echivoc, deci.

RADU CĂRNECI

Prezentare în Agora

Sint profetul tristeților de nu veți urma rațiunea.
Sint uriașa mângustă ce anunță
adormitelor simțuri
că-i cobra aproape.
Sint cel ce nu-și face iluzii, fără orgolii,
ce nu vă pune zorzoane,
chirurgul, canalia de chirurg
ce taie rana
căutând soluția vindecării — „eu,
ritul, jertfa, ofranda de velleuri, focul”.
Sint marele clopot ce vestește furtuna cu
grindină peste capete —
eu, poetul întors din ruginitele melancoliei,
cel ce întoarce spatele minciunilor sublimite,
glasul insinelui din înțeleptul basm al Orientului,
din frumoșii Carpați,
din insorita Eladă —
cel ce vă cere logodna minții cu inima.
Sint cel ce vă iubește chiar și atunci când
fulger și tun —

aminați vecernia, frumoși imbecili
din grădina acestei planete.

De ziua ta, iubito

s-a așternut confuzia între verb și tăcere

din turnul babel zboară un cîntec
făcut țândări
omul —
animal cu vocea răgușită
rătăcit între rampe de lansare
și aeroporturi cu zgomote infernale

între faptă și gînd regină-i eroarea

la hiroshima surisurile transformate în lacrimă
păsări negre defilează
soluți morții
solicite
trilul lor îmi tulbură liniștea
și zborul ciocirlei devine ironie
ce importanță are dacă
la lidițe nu a mai supraviețuit
nici lacrima
nici lacrima

de ziua ta iubito îți dăruiesc 20 tone trinitrotoluen
(garafele și-au pierdut farmecul)
și așază-ți masca de gaze
și sărută-mă
și sărută-mă

Fler în solstițiu

străine —
buha a plecat
printre zăbrelele timpului
urmele taurului se aud
în ceața tirzie
pădurea cernită
cu freamătul tocit al clorofilei
(trecătorule
leprosule
imi spui —)
cineva și-a închiriat nervurile
la marginea trandafirului
ai văzut
zorii ?
iată
revolta urcînd

distingem o voce

Paul Spânu

O surpriză pentru soție

Născut la 12.01.1951 în Craiova.
Absolvent al Institutului politehnic București — Facultatea de Metalurgie, în anul 1975.
Inginer proiectant la Institutul de Inginerie Tehnologică și Proiectare pentru Industria Metalurgică (IPROMET) din București.
Debut cu proză „foarte scurtă” la Cenușul prin corespondență al Suplimentului în anul 1985.

— Să vă spun drept nu știu ce să iau. Adevărul e că nu mă pricep deloc la flori, m-am uitat pe aici mai mult din curiozitate... Știți, continuă George, în timp ce vinzătoarea dădea ușor din cap și ciocănea cu un deget lung și osos în tăblia teighelei, avem o curte frumoasă și de curind ne-am făcut și o mică seră, dar n-am pus nimic în ea. Am vrea s-o umplem cu flori. Vreau să-i fac o surpriză sotiei mele, de ziua ei, să pun niște flori mai rare, nu știu dacă mă înțelegeți.

— Hi, hi, hi, o surpriză spuneiți? — chicoti bătrîna, dintr-o dată veselă. Am să vă dau niște flori frumoase și parfumate și am să vă dau și o surpriză. Era evidentă o schimbare în atitudinea ei, după cum remarcă și George. Se întoarce cu o iuteală surprinzătoare pentru aspectul ei și dispăru câteva minute pe o ușă aflată în spatele unei draperii de catifea neagră. Apăru la fel de vioaie, aducînd câteva plicuri într-o mină și câteva hîrții bătute la masină, în cealaltă. Puse totul pe teighea, apoi se strecură pe lângă George la fel de iute ca și mai înainte, ducîndu-se la raftul pe care acesta îl cercetase. Alesse și de aici câteva plicuri și două borcănase cu donuri de sticlă, apoi le puse lângă celelalte. George era mulțumit că bătrîna îl scutise de greaua misiune de a alege singur florile, iar acum aștepta ca aceasta să termine.

— În punguțele astea aveți tot ce vă trebuie, iar dacă spuneiți că nu vă pricepeți încă, v-am pus și indicațiile pentru fiecare — spuse bătrîna. N-o să aveți nici o bătaie de cap dacă respectați instrucțiunile de aici — continuă ea. Și iată și surpriza! chicoti iar bătrîna. Mi le-a trimis bunicul meu zilele trecute, de aceea nu au nici o denumire pe pungă, pentru că nu știu cum se numesc. Zicînd acestea ridică punga pînă în dreptul ochilor lui George, așteptînd parcă de la acesta o aprobare.

— Bunicul dumneavoastră?! George nu-și putu reține această exclamație, căci nu-i venea să creadă că o astfel de bătrîna ar putea avea un bunic în viață. Dar se retinu de la orice comentariu, de teamă să nu facă o gafă.

— Da, bunicul meu mi le-a trimis și m-a spus că sînt niște flori extraordinare, pe care le-a realizat după mulți ani de trudă. Nu am avut vremea să le scriu indicațiile pentru sădire și îngrijire, dar m-a deloc greu să le retineți. Bătrîna îi explică lui George modul de sădire, apoi continuă: le trebuie multă lumină și foarte multă apă. După ce răsar, le stropiți mereu, ba chiar puteți lăsa apa să curgă în continuare la rădăcina lor. Cresc foarte repede, chicoti din nou bătrîna, dar George nu mai observă chicotitul ei aproape răutăcios, atît era de bucuros că găsise o surpriză pentru sotia sa.

În prima zi de concediu, George se trezi ca de obicei la ora șase, își lăsă sotia în pat să mai doarmă, iar el se duse direct în seră să vadă ce-i fac semintele. Nimic nu se întimplase însă cu ele, așa încît George fu puțin dezamăgit.

— Poate m-a păcălit zgripturoaica aia bătrîna și mi-a dat seminte stricate. Auzi, le are de la bunică-su! Atît de bătrîna și are un bunic care se mai ocupă și cu grădinăritul... pfu! Și eu prost, s-o cred. Ar fi culmea să nu răsără chiar nimic din drăcilele astea, mai ales că am hotărît să rămînem acasă în concediul acesta și să îngrijim sera. O string de git pe hoasca aia bătrîna și hodorogită!

George se simtea dezumflat și îi era necaz de tot entuziasmul pe care-l avusese la început. Într-o casă încet, pentru a nu-și trezi sotia și se viri în asternutul ce-i mai păstra căldura

corpului. Adormi nemulțumit, visînd-o pe bătrîna: „Răsar în două-trei zile după ce le-ai semănat” — îi spunea aceasta întinzînd un deget osos și lung, exact către nasul său. Se trezi la ora zece și cînd deschise ochii, avea, într-adevăr, aproape lipit de nas un deget, dar nu cel al vinzătoarei, ci cel al Rodicăi, care încerca să-l trezească: — Nu mai vrei să te scoli le-neșule? îl întreba aceasta punîndu-i degetul pe nas.

— M-am sculat înaintea ta, dar m-am culcat din nou, răspunse George, întinzîndu-se.

— Hai, să mergem la seră, să vedem ce mai este nou, îl îndemnă sotia plină de voioșie.

George nu dorea să-i taie elanul sotiei sale spunîndu-i că nu este nimic de văzut în seră, așa că acceptă propunerea trecînd sub tăcere vizita sa matinală.

Într-o seră în spatele sotiei și din cauza faptului că nu avea mari speranțe în minuni petrecute în cele câteva ore de somn, pășea absent pe aleea centrală de pietriș. Rodica îl trezi însă din starea sa, prin exclamația pe care o însoți de un gest al minii.

— Ia te uită! acolo... jos lângă perete.

În direcția indicată cu arătătorul întins, George văzu niște firisoare roșii, transparente, subțiri ca niște ace. Lui George îi venise inima la loc, mai ales că nu numai în direcția arătată de Rodica, ci de jur-împrejurul serrei, firisoarele roșii plîpînde își făcuseră apariția.

— N-am vrut să-ți spun pînă acum despre ele, spuse George stringîndu-și sotia de braț. Acestea sînt florile pentru tine. După socotelile făcute de mine au să înflorească chiar de ziua ta.

Se apropiară de ele și acum le puteau vedea mai bine. Din multe cuiburi de seminte răsăriseră unul sau două firisoare cilindrice, de culoarea singelui. Fiecare firisor avea prin mijloc un tubușor albicios. Creșteau într-adevăr cu repeziciune, căci tot privindu-le își dădură seama că erau mai înalte decît la început. Firisoarele tremurau ușor, poate din cauza unui curent de aer nesimțit de cei doi soti.

— Sînt curioasă cum or să fie florile, pentru că presupun că acestea nu sînt decît tulpinile sau

frunzele lor, dar sînt și așa foarte dragute și gingase.

— Nu știu. Bătrîna de la care am cumpărat semintele nu mi-a spus cum arată, nici măcar cum se cheamă. Dar e curios cît de repede cresc! Poate vor să recupereze din zilele în care au stat degeaba, glumi George.

Cînd cei doi iesiră din seră, florile aveau deja aproape zece centimetri înălțime, iar tubulețele erau mai groase ca la început. Seara, cînd George făcu ultima vizită la seră, tulpinile roșii și transparente aveau o jumătate de metru și se legănu ușor.

A doua zi Rodica urma să plece la țară pentru două zile, la bunicii ei, astfel încît George rămînea singur să îngrijească de seră.

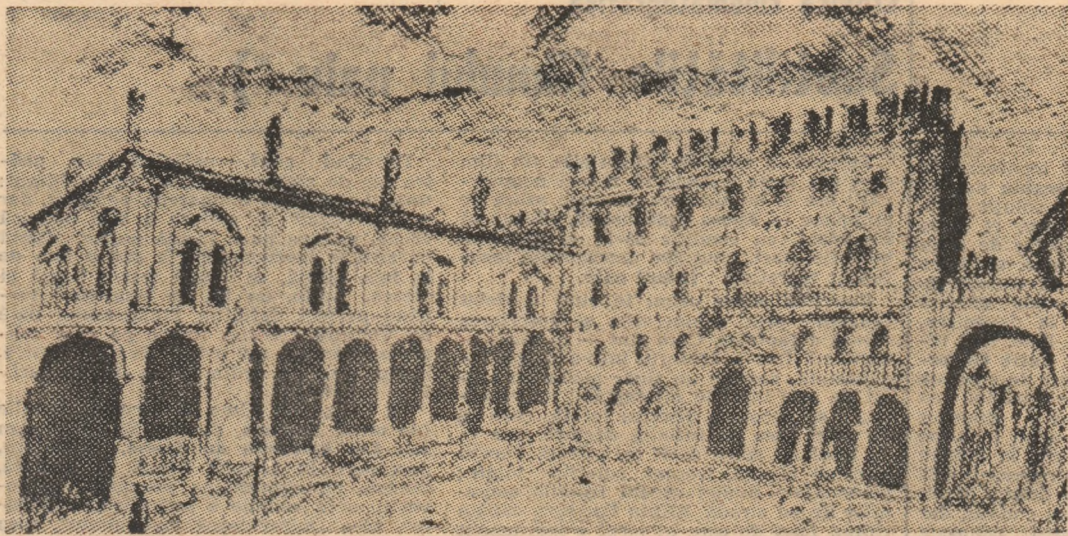
Singur în seră, George urmărea cu uimire și curiozitate creșterea florilor, uitînd complet de toate celelalte plante. Aveau acum peste un metru înălțime, dar cilindrii aceia roșii și transparenti nu păreau că se vor opri din creștere. Ajunseseră fiecare la o grosime de aproape un centimetru și sugeau apa de la țevile înșirate la rădăcinile lor aproape în ritmul în care acestea o debitau. La un moment dat George își zise că probabil din cauza faptului că au prea multă apă nu vor mai face flori ci vor crește numai ca niște luieri înalți și sterpi, așa încît se hotărî să le închidă un timp apa. Florile încetară să crească, într-adevăr, în înălțime, dar începură să tremure și să se legene mult mai vădit ca înainte.

Apoi se petrecu un lucru și mai surprinzător: începură să scadă rapid în înălțime, dar să crească în grosime, așa încît, după nici zece minute ajunseră de grosimea unei minii și nu erau mai înalte de o jumătate de metru.

„Cred că am să le stric dacă nu le dau apă; mai bine le dau atît cît potesc”. Își zise George și deschise din nou robinetele, de data aceasta la maxim. Plantele își continuară creșterea, dar fără a arăta prin ceva că vor face și flori. Spre seară ajunseră de aproape trei metri, iar George gîndea că a avut noroc cu maistrul care-i făcuse o seră de cinci metri înălțime, deși el nu fusese inițial de acord.

Interesul pe care îl provocaseră aceste ciudate plante era atît de mare, încît George uitase

complet de mincare sau de alte treburi. Nu părăsise nici măcar o clipă sera în ziua aceea, observând tot timpul lujerii aceia roșii și transparenți ce păreau vii. Tulpinile erau perfect cilindrice, groase de peste cincisprezece centimetri, iar prin interiorul lor, cite un alt tub cilindric, dintr-un țesut albicios, tot transparent, părea că joacă rolul de cale de transport pentru substanțele nutritive, căci prin ele circula un lichid asemănător sevei. Curînd, pe tubul acela albicios central începuseră să apară mici umflături ce creșteau repede către pereții exteriori ai tulpinii, iar în dreptul umflăturilor cilindricul cel roșu se umfla la rîndu-i, dînd naștere la o ramură ce creștea la fel de repede ca și tulpina-mamă.

George nu avea cunoștințe speciale de botanică ori de biologie, dar citind aproape orice îi cădea în mină, avea ceea ce s-ar putea numi o solidă cultură generală. Plantele care creșteau acum sub ochii și observația lui erau însă o noutate absolută pentru el și se gîndea că ar face foarte bine dacă l-ar chema pe Voiculescu, cel cu care juca bridge, biologul, să le vadă. „Acesta le-ar privi cu siguranță, cu alți ochi decît mine”, își zise el. Se hotărî să-l sune pe Voiculescu, dar de îndată ce ajunse în casă, își dădu seama că este prea tîrziu pentru un telefon, căci pendula din sufragerie arăta ora unu fără trei minute. Își aduse în schimb aminte că nu mincase nimic și că ar trebui poate să doarmă cîteva ceasuri. În bucătărie, se răzgîndi însă, în privința celei de-a doua necesități, deoarece ajunse la concluzia că o cafea bună l-ar alunga oboseala. „Voi dormi mine la prînz, după ce am să-i dau telefon lui Voiculescu” își justifică el hotărîrea. În timp ce minca se gîndea tot timpul la florile din seră. Interesul pentru ele era într-adevăr mare, dar lui George nu-i mai plăceau. Cîteva minute mai tîrziu, era din nou în seră, privind cu curiozitate, dar și cu o senzație de neplăcere la plantele sale. Culoarea aceea roșie ca singele, care la început îi plăcuse și lui și Rodicăi, i se părea acum oribilă, iar tremurul acela ușor al ramurilor și tulpinilor transparente îl neliniștea. „Au parcă ceva omenești în ele” se trezi spunînd, în timp ce se așeza pe vine în fața unei tulpini.

Pentru cîteva minute avu chiar intenția să le taie sau să le oprească apa, pentru a nu mai crește. „Porcăria asta n-are să facă niciodată flori; mai bine o tai. Dar mai bine să văd ce va zice Rodica. Miine, ba nu, chiar azi după-amiază vine și ea și voi vedea ce o să facem. Zgripțuroaica aia bătrînă merită strînsă de gît. Sau, mai bine, cum se luminează îi dau telefon lui Voiculescu și îl chem să le vadă” — gîndea George.

Dezgustul pe care îl simțea acum pentru plantele din seră se asocia cu o antipatie profundă față de bătrîna care-i vînduse semintele, căci se trezi adresîndu-se cu voce tare către tulpina din fața sa:

— N-o să vă mai las mult să vă faceți de cap libidinoaselor. O să vă tai, chiar în seara asta în bucățele și am să vă dau foc împreună cu zgripțuroaica aia bătrînă. Pe bunică-su nu-l știu, că l-aș lega și pe el să ardă cu voi, în familie. Vă mai las doar cit să vă observe un om de știință, să vadă cite parale faceli, apoi s-a terminat cu voi.

Se așeză apoi pe unul din scaunele din fundul serei și își concentră atenția asupra celei mai apropiate plante, aflată în dreapta sa. Era un cilindru gros, crescut drept pînă aproape de tavanul serei, unde se termina ca retezat cu un cutit. Din loc în loc avea ramificații mai groa-

se ca o mină de om care, la rîndul lor se ramificau în alte ramuri mai subțiri, încrîngate printre ramurile tulpinii vecine. Trunchiurile erau drepte și netede, dar ramurile erau îndoitte în cele mai felurite chipuri; cel pe care George îl pipăia acum cu mina, părea ca o sticlă: lucios și neted. O ușoară vibrație, neliniștitoare pentru George se simtea la atingere. Ramurile erau însă moi, cu aspectul unui burete. „Ce senzație neplăcută”, își zise George atîngînd ramurile cele mai fragile. Atingerea ramurilor subțiri și moi era ca o arsură foarte slabă, ca niste înepături făcute de un acid slab, sau, cum își aduse dintr-o dată George aminte: „ca atunci cînd am făcut tratamentul acela contra reumatismului la picior, cu diadinamică”. Încercă să rupă o ramură subțire, dar, deși se îndoaia cu ușurință, se dovedea extrem de rezistentă. Renunțînd la încercarea sa observă dintr-o dată cum pe cele mai tinere dintre ramuri apăreau niște noduri care se umflau, dar din ele nu apăreau alte ramuri, ci mici sfere care creșteau iute în dimensiune. George era atît de captivat de ceea ce vedea, încît uită treptat de aversiunea pentru plante.

— Iată și florile! exclamă el plin de entuziasm.

Într-adevăr, ajunse la dimensiunile unei mingi de fotbal, sferice se spîrgeau în sase părți egale, iar din ele răsărea o floare cu petale de un albastru intens și o corolă galbenă. Florile emanau un parfum îmbătător și George tocmai vroia să se aplece pentru a mirosi mai îndeaproape una din ele, cînd simți o atingere umedă pe ceafă și se întoarse brusc. Atunci își dădu seama că absorbit de contemplarea plantei de lingă el nu văzuse că sera era acum aproape în întregime ocupată, de o pădure de ramuri pline cu flori... Ramurile acelea tremurînd îl atingeau acum și se îndreptau, din toate părțile, către mijlocul serei. O sudoare rece i se prelinse pe spate cînd văzu ușa serei blocată de plantele pe care le așezase în acea zonă pe mai multe rînduri.

„Trebuie să închid robinetele de apă” își zise el, dar drumul îi era barat de ramuri prin care nu putea trece. Începu să izbească cu mîinile în stînga și în dreapta, dar reușea să rupă doar florile, nu și ramurile plantei, căci acestea se îndoaiau sub loviturile sale, dar nu cedau. Încercînd să-și împingă trupul înainte prin ele reuși să se apropie numai cu doi pași către ușă, înaintarea în continuare fiindu-i imposibilă. Era acum prins într-o pădure de brate libidinoase ce i se lipeau de trup, curentîndu-l parcă ușor. Abia acum realiză George în ce situație disperată se afla și că acțiunile proteste mergînd către ușă, cînd salvarea ar fi fost exact în direcția contrară. Încercă să se desprindă din îmbrățișarea ramurilor pentru a încerca o evadare prin peretele din spate, cu ajutorul scaunului. Aici nu era decît un singur rînd de plante și dacă ar fi reușit să spargă geamul serei cu scaunul, printr-un trunchiurile plantei, ar fi fost salvat... Lupta pentru desclătarea din ramuri îi luă însă mult timp. Pe măsură ce se înalța către scaun observă cu groază cum acesta este cuprins de alte ramuri ce creșteau, baringîndu-i drumul. Cu un ultim efort se descătușă din bratele ce-l țineau, întinse mina și prinse, prăbușindu-se unul din picioarele scaunului. Puterile îl părăsiseră însă, iar scaunul era prea bine ținut înapoia unui zid de ramuri mișcătoare... Deasupra capului său auzea tot mai des pocnetul ce însoțea fiecare înflorire, iar parfumul emanat era acum amestecat.

Mina lui George, continua să tragă de scaun, dar, din ce în ce mai slab, căci mîntea i se încețoșă ca într-un vis. „Cresc repede, chiar prea repede... poc! poc!... hi-hi-hi! Au nevoie de apă, de multă apă... Apă! Hi-hi-hi „striga baba atîndu-si degetul osos către nasul său, în vreme ce niste baloane roșii pocneau deasupra capului, iar din ele ieșeau firisoare subțiri cilindrice, de culoare roșie. Acum totul era rosu în jurul lui, chiar și degetul babei care i se lipea de nas și îl frigea. În fața ochilor îi apăru chipul bătrînei, hidos și deformat, ca privit într-o oglindă convexă „Au nevoie de apă... hi, hi, hi! Multă apă! O surpriză pentru soția ta? E de la bunicul meu...”. Da, parcă apăruse și un bunic de undeva, tot roșu, dar George nu știa precis ce-i cu el. Îl vedea doar în fața lui, cum încerca cu blindete să-i desclesteze mina de pe piciorul scaunului. Iată că îi vorbea bunicul cel roșu, dar nu înțelegea prea bine ce-i spune, căci niste pocniri ciudate îi distrăgeau atenția. Apoi bunicul dispăru și apăru iarăși bătrîna aceea ținînd cîteva borcane în mină. Borcanele erau pline cu praf roșu, dar mirosca atît de frumos și atît de îmbătător, încît George aștea cite puțin dar se trezea de îndată ce auzea o pocnitură. Treptat, chiar chipul bătrînei se estompa și deveșea acum o floare mare cit un cap de om. Jur-împrejurul său, într-o lumină roșie explodau în ritmuri ciudate baloane din care ieșeau flori albastre, puternic mirositoare. El stătea într-o ploaie de polen galben și încerca să prindă sferice ce se învîrteau în jurul său. Simțea din cînd în cînd o atingere rece pe ceafă sau pe mîini, la început ca și cum cineva i-ar fi lipit un burete ud pe piele, apoi simțea o ușoară arsură, ca aceea provocată de un curent electric slab, dar, în cele din urmă senzațiile de atingere erau plăcute. O moliciune tot mai adîncă îl cuprîndea. Simțise cîteva atingeri pe față, apoi pe ceafă, pe picioare, pe mîini, apoi pe tot trupul. Era un vis frumos în roșu și albastru, un vis colorat și mirositor. Sfericele acelea mirosceau atît de plăcut, a ceva care venea parcă din copilărie, dar nu putea recunoaște. Simțea că zboară printre lucruri și senzații necunoscute, dar parcă familiare, apoi simțea că se desface în particule din ce în ce mai fine, pînă la atomi... Liniste apoi, multă liniste. Și timpul parcă nu se mai scurgea...

Într-o jumătate de oră, tot ce fusese apă în George, adică peste optzeci la sută, trecuse în plantele ce continuau să crească. În lumina amurgului, Rodicăi i se păru de la distanță că sera era un rubin scînteietor. Era o imagine splendidă: o masă roșie, transparentă, punctată cu pete mari albastre și galbene, totul scînteind în soarele ce scăpăta. „Ce minunat! Este ca un vis”, gîndi Rodica îndreptîndu-se către seră. Cînd se apropie mai mult expresia de admirație ce o avea întipărită pe față i se schimbă în uimire cînd văzu că sera era plină de o masă roșie cu simburî albaștri. Cu cit se apropia mai mult simțea tot mai puternic parfumul ce-i îmbăta simțurile, dar devenea tot mai neliniștită. George nu era nicăieri.

— George! strigă ea apucînd clanța ușii.

În clipa în care deschise ușa, o masă de brate umede căzu asupra ei, iar parfumul florilor năvăli cu toată forța. Spaima ce o cuprînsese ținu doar o clipă, căci în următoarea totul era un vis, frumos în roșu și albastru, un vis colorat și mirositor. Plantele își continuau creșterea...

Distingem o voce

Ioan Iacob

Născut la 29 mai, 1951, în comuna Ivănești, județul Vaslui. Absolvent al Universității „Al. I. Cuza” din Iași, FACULTATEA DE FILOLOGIE, secția română-engleză, promoția 1974.

Colaborează cu versuri la toate revistele literare importante din țară și București.

Seriozitate și ambiție

A vorbi despre „gîndul” ce „se transformă speologic în cuvinte”, despre „casca de protecție împotriva radiațiilor metafizice”, despre „o speranță de zile mari / învelită în staniol” ori a echivala „ploaia ce cade” cu „un decor” înseamnă a încerca gustul concentrării, a exersa acea dureroasă ironie ce desparte imaginea lirică de cea i-mediată a realului. Dăsigur, e prematur a ne pronunța asupra distanței pe care Ioan Iacob va avea puterea a o parcurge pe tărîmul Poeziei, atît de asaltat azi, la noi, de către tineri, încît i-am putea compara cu căutătorii de aur, în Vestul Americii de Nord, odinioară cită frunză și iarbă. Ținem a remarca, deocamdată, seriozitatea, ambiția sa, în sensul favorabil al termenului și, nu în ultimul rînd, înzestrarea sensibilă, care scilicet în unele din versurile ce ni le oferă, autentificîndu-le.

E posibil ca lirismul său să se împlinească în formula densă, aforistică, ilustrată de subtilul text antitehocratic, intitulat **Minunile științei**. După cum e posibilă și aprofundarea conștiinței sale de om al veacului, oscilînd între jubilație și sarcasm, adoptînd forma metaforic-impredictibilă a obstacolelor înțînite (**La 35 de ani, Cosmic riset, Arhetipal**). Vom trăi și vom vedea.

GHEORGHE GRIGURCU

Dulce tu Bucovină

Dulce tu Bucovină de limbă latină
Străbate prin tine un os de poet
Cînd toamna își lasă mantia de rouă
Să cadă curat pe un ultim sonet

Cînd toamna-și aprinde înalte amurguri
Vibrînd împăcat sub o osie-stea
Și-n noi doar lumina mai curge spre muguri
Ducînd către tinerii cerbi dragostea

Nimic nu-i al meu din preaplinul ce-l simt
În toamna aceasta cu vamă divină
Mi-i limba română o spadă de-argint
Pe ea sprijinit eu te cînt Bucovină

Dulce de Moldova

se-nfiripă carte dorul meu în pară
pasul meu mă bate drumurile țării
pulberea Lactee mi se face sară
dintr-un glas de tulnic mă întorc chemării

dulce de Moldova vin la pieptul tău
chiar prin fiul care azi începe lumea
ca părinți de versuri dulcele nu-i rău
ca părinți de oameni nu sfîrșim minunea

Previziune

prevăd un nou nimb poeziei și limbii române
cît marii poeți se vor naște mereu sub o tinără stea
despre brazdă și piine versul vorbește
revoluția trece prieteni și prin inima mea

Seară cu fluturi

invazie de fluturi în ferestre
din toamnă scumpă doamnă urcă lum
cad stelele aprinse ca un drum
al cărui capăt pare și nu este

un drum necunoscut ca o maree
ce strălucește sfidător la geomuri
prin anotimp de aștri și prin ramuri
o lună taie-n lacuri orhidee

Petală mov

funcția florii care nu va fi niciodată
injectivă
mina ta — o petală mov
la geamul unui vagon
pune între noi iremediabil
o atît de perfectă
emisferă a serii

Lupii tineri

ca un decor — ploaia care cade
peste obrazul tău vesel neliniștit
inima — această fiară la pîndă
și razele de soare
pe care le-ai băgat în tolbă
pentru următoarea sărbătoare
a unui zimbet de copil

muști dintr-o bucată de
singurătate
străbați lumea
cu soarele fericii la purtător
ca o speranță de zile mari
învelită în staniol

Risipă de talent*)

Se vede că tare mult îndrăgește Petre Gheorghiu piesa lui Ivan Radoev Ris și plins de vreme ce, nu la mult timp după ce a interpretat-o la Studioul I.A.T.C., vine acum și o pune în scenă, asumându-și și rolul principal, la Teatrul Nottara. Oare ce calitate nebănuite, ce farmec ascuns să-i fi descoperit cunoscutul actor acestui text care mie mi se pare de bătaie scurtă, neinstare să nască nici pasiuni în a-i descifra subtilitățile de gând, și nici plăcere de a da viață unor personaje memorabile. Sigur, există un anume lirism ce învâluie ca într-o manie diafană peripețiile eroilor, relațiile dintre ele, și care este de bună calitate; mai există o înțelepciune și o bonomie dublate de o ironie caldă, înțelegătoare cu care autorul își tratează personajele și care, de asemenea, ridică nivelul general al piesei; se mai poate vorbi de o elocvență fugă a autorului de fraza sfârșitoare și în egală măsură de o anume finețe cu care știe să facă să transpară fondul moralizator al întâmplărilor. Se poate spune, deci, că un ton agreabil, omenesc marchează desfășurarea acțiunii din Ris și plins.

Ce se întâmplă, de fapt, în piesa scriitorului bulgar? Doi tineri, o fată și un băiat, răpesc un cunoscut profesor universitar și îl aduc în subsolul unei clădiri ce servește și de „apartament” tinărului care este mecanicul blocului. Un preț este pus pe capul profesorului, scrișori de răscumpărare sunt trimise colegilor de institut și soției. Dar se pare că sechestrul nu este numai o problemă de câștig bănesc, ci și o răzbunare a tinerei „picate” — pe drept, pe nedrept — de către profesor la examenul de admitere. Totul are, însă, încă de la început un aer de farsă: răpitorii sînt în mod vizibil mai puțin brutali decît ar vrea să pară, arma din buzunar e mai degrabă o propunere comică și o convenție clară, iar neliniștea profesorului pentru destinul său, ca și încercările de fugă, sînt și ele mai mult jucate decît reale. Această situație ambiguă servește și unora și altora pentru a afla câteva adevăruri despre ei înșiși, despre viață. Profesorul atît de stimat și de temut se dovedește a fi nu numai invidiat de colegi (prin urmare dispariția lui este o mană cerească), dar și disprețuit — birfa anulează într-o clipă toate calitățile, pînă atunci recunoscute ale profesorului —, chiar și de soția sa. Iar tinerii, vom descoperi, sînt naivi și buni, și tocmai ei vor sfîrși prin a ține la profesor, prin a-i înțelege lecția de viață și de înțelepciune. Farsa merge mai departe și situația se răstoarnă: profesorul e îndemnat pe toate căile să plece, chiar cu forța, dar el refuză și continuă să le stea tinerilor pe cap. Mai apar: mama profesorului, o țărăncă cu bun simț și haz care propune, pentru a umaniza subsolul (orasul, de fapt) să aducă pămînt și să semene straturi de legume, și cele două vecine, aflate în diverse stadii de orășenizare, ale căror întîlniri la coșul de gunoi al blocului sînt prilej de „observații”, din punctul lor de vedere, asupra lumii.

Oameni din planul doi în prim-plan

Amintirile unui librar

cu IOAN CĂRĂBAȘ

Veneau la mine străini care pur și simplu mă așteptau la ușa librăriei. Cînd veneam eram asaltat. Dar eu nu prea înstrăinam oricui ceea ce adunaseram. Serveam pe cei care m-au ajutat mai întîi și apoi pe ceilalți. Soția a mers cu mine la Budapesta îmbrăcată în costum național. Așa a vrut dînsa ca să aibă probleme la vamă și să o controleze pînă la piele. Astfel ne-am dus de zece ori într-un an. Într-una din zile, d-l Scariat Calimach, care mi-era prieten și care avea de soție pe Dida Solomon, actriță, care dorea să plece neapărat la Paris să se facă actriță de cinema, era disperat că nu avea bani. Mai vindea el cite o carte, moștenire din familie, dar nu era suficient. Și mi-a zis: „Cărăbaș, ce mă fac, vreau să vind cărțile?”. Cumpărătura a fost Eliza Brătianu, cu care am convenit imediat cumpărarea acestor cărți și cu care m-am și prezentat în urma unui telefon la Calimach în vederea acestui tirg. La fel se afla și prof. Constantinescu Iași. S-au înțeles la preț, 180 000 de lei.

Nu s-au putut achita imediat, dar am primit o scrisoare adresată lui Victor Slăvescu, cunoscut publicist de studii economice, directorul Băncii de credit, care mi-a dat diferența de bani. Afîindu-se printre cărți și dubluri existente în bibliotecă d-nei Brătianu, am primit la rîndu-mi aceste dubluri, cărți foarte valoroase.

O inițiativă a profesorului Gusti (serviciul social), anume de a forma echipe studențești trimise prin țară vara să deschidă bibliotecă model, mi-a dat posibilitatea ca într-o singură vară să pregătesc și să dau în folosință peste 100 de asemenea bibliotecă-model. Le-am triat pe o listă împreună cu nepotul scriitorului George Coșbuc, anume Anton Coșbuc.

În spectacolul pe care îl montează la Teatrul Nottara, Petre Gheorghiu nu încearcă să îmbogățească prin soluții regizorale textul lui Ivan Radoev, ci pune accentul pe capacitatea actorilor de a da o viață credibilă, plină de sevă, schițelor de portret, destul de subțiri tratate de autor. Într-o scenografie frumos gândită de Tudor Ghimes asistăm la devenirea, la umanizarea personajelor. Este, mai întîi Profesorul interpretat de Petre Gheorghiu, apărînd la început sigur de sine, de valoarea sa, distant, gomos, privind cu anume dispreț ironic trăznaia tinerei deveniți sechestratori. Mai apoi, însă, pe măsură ce se derulează viața în comun a celor trei, pe măsură ce Profesorul află cum e poreclit, ce cred alții despre el, cit valoarează cu adevărat pentru ceilalți, dar mai cu seamă pe măsură ce-l cunoaște îndeaproape pe cei doi îndrăgostiți, Profesorul — Petre Gheorghiu pierde din siguranța de sine pentru a câștiga în bonomie și înțelepciune, din distant și gomos devine înțelegător și apropiat, iar disprețul ironic se transformă în umor cald. Cu o doză de tristețe, ne sugerează prin interpretarea sa Petre Gheorghiu, Profesorul renunță la imaginea pentru care atîta trudise, pentru a redeveni om adevărat. Parcă și mai puțin realizate de autor ca personaje clare, puternice, Băiatul și Fata au născut probabil în Mircea Diaconu și Diana Lupescu ambiția de a le construi pînă în cele mai mici detalii pentru a le face credibile, viabile scenic. Și cum era de așteptat pentru actori de talent, lucrul le reușește în cea mai mare măsură. Mircea Diaconu are în Băiatul o agresivitate făcută, își camuflează timidațea cu gesturi repezite, devine comic din prea multă seriozitate, e mișnat pentru că nu-și dă seama de propriul lui rost pe lume, se simte în stare de sentimente profunde dar nu prea știe asupra cui să le îndrepte. O adevărată risipă de talent, de mijloace actoricești bine strunite într-un scop anume fac din interpretarea lui Mircea Diaconu una care ne demonstrează încă o dată că nici un rol nu este considerat de acest actor de înaltă profesionalitate drept minor și că orice apariție a sa trebuie să fie marcată de valoare. Și Diana Lupescu reușește o compoziție plină de farmec în Fata tandră și naivă care încă nu știe ce cale să apuce, al cărui suflet este deschis mereu sfaturilor înțelepte, chiar dacă ar vrea să pară că nu le ascultă. Ce păcat, totuși, să vezi atîta talent și atîta seriozitate profesională desfășurate cumva în gol!

Ruxandra Sireteanu și Anda Caropol au interpretat cu destul haz rolurile celor două vecine care visează să fie considerate orășene get-beget. În Mama, Lili Nica Dumitrescu mi s-a părut recitînd rolul școlărește, dar crezînd că face de fapt o compoziție. Ris și plins mi se pare a face mult zgomot pentru mai nimic.

MIRUNA IONESCU

*) Ris și plins, de Ivan Radoev. Teatrul Nottara. Regia: Petre Gheorghiu.

Subtilitățile filmului naiv *)

Rulează în oraș, de citeva zile, un film care are toate șansele să treacă neobservat; are și un titlu nu din cale afară de atrăgător — *Epoca îndepărtată*. Merită să fie văzut, cu condiția să-l omologhezi, încă din start, unui gen deocamdată insuficient teoretizat: *filmul naiv*.

Povestea curge calm, în ritm și debit constant, prin enumerarea și descrierea atentă a faptelor. Care sînt — în mare — faptele? Într-o așezare, într-o epocă îndepărtată, sosește un tinăr pictor cu studii pe alte însoțite meleaguri; e „repartizat” să decoreze biserica locală, ceea ce el va și face cu infinită dăruire, dar în cu totul alt spirit decît cel oficial. Pereții bisericii capătă, treptat, culorile vieții; personajele Bibliei capătă figurile oamenilor de pe stradă, Sfînta Fecioară capătă chipul fetei de care pictorul e îndrăgostit — fiica unui „eretic”, pedepsit de biserică, pentru ideile-i luminoase, cu orbire. Într-o lume a dogmei (religioase) citeva personaje îndrăznesc să creadă — să fie — altfel. Crezul lor ar încăpea perfect într-o frază din „Numele trandafirului”: „Diavolul este credința fără zîmbet, adevărul care nu este cuprins niciodată de indoială...” Dintr-o poveste pitoresc-sentimentală, filmul devine istoria unui calvar al persecuțiilor ca preț al luxului de a gândi — de a fi — tu însuși.

Punctînd crud, nelăsînd loc pentru pic de amăgire, finalul crește filmul: tinărul pictor nu e, aparent, pedepsit, dar e „repartizat” să picteze o altă biserică veche, undeva pe o insulă pustie. Omul își stringe lucrurile, își ia rămas bun de la fata iubită, se urcă într-o barcă și pleacă. Acolo, un fel de sihastru ilustrînd perfect definiția fanatismului dată de Voltaire („bestie feroce pe care religia o înlănuie sau o întărită după plac”), îndeplinind un ordin, îi va otrăvi bucătura de piine...

Ca și la alte filme din aceeași familie (de pildă *Avicena*, din R.S.S. Uzbekistan sau *Les baliseurs du desert*, tunisian), descoperi, în această *Epocă îndepărtată*, dincolo de simplitatea artizanală a poveștii, acea vocație a „stîngăciei inspirate”, acea „miraculoasă ingenuitate”, acea „sensibilitate autentică, depozitară a valorilor purității” — caracteristice, prin definiție, artei naive. Și mai descoperi, paradoxal, într-un film „istoric”, sentimentul de lume în afara timpului, măcinată de lupta eternă dintre dragoste și venin, dintre viu și mortificat...

EUGENIA VODĂ

*) *Epoca îndepărtată*. Producție a studiourilor albaneze.

Dimineața artelor

Scrisori către un prieten (II)

Mă uimeam la un moment dat de generozitatea superbă a Artei Florescu din a cărei manta se trag atîtea voci ale scenei lirice românești. Profesoratul în artă e poate mai complex decît orice altceva. Mă uimeam, cred, cu puțină invidie fiindcă noi, scriitorii cei tineri, nu prea aveam parte de așa ceva. Poate nici nu e posibil, poate nici nu trebuie, da, da, așa e și totuși, am avut brusc, văzînd-o pe maestra Arta Florescu, nostalgia profesorului de poezie.

Dar în aceeași clipă gîndul mi-a fugit la Florin Mugur, acest mare poet iubitor de tineri, generos și modest și nespus de prețios editor. Ultima sa carte, „Spectacol aminat”, poate fi socotită, cred, cit o întreagă școală de poezie.

Sub aerul defensiv (sublimă ipocrizie!) poetul, „degetul tremurător al smereniei care ne scrie încet” știe exact ce este și ce înseamnă. În glasul lui care uneori e chiar fluviu, se-adună afluenți nenumărați. Îți vine să strigi fericit: metafora există, rațiunea și mijlocul de producție al poeziei există, deci totul e în ordine.

Imaginea e de-a dreptul zăpăcitoare. Am citit „Spectacol aminat” și prima oară am plîns zguduitor cum numai în adolescență cînd am ascultat întîia dată Concertul 2 de Rachmaninov.

Dar de fapt ce e „Spectacol aminat”? Un tratat despre puterea de-a simți viața cu uimitoare sensibilitate, de-a-i înregistra infinitesimale nuanțe așa cum, se spune, aleșii colorilor disting sute de nuanțe de roșu ori de verde. Viața, da, viața își dezvăluie tot felul de dureri fragile, spaime viscerale, superbe și luxuriante, iluzii, absurde goelete salvatoare apărute din senin pe o vale a plingerii,

înțelepciuni, asemănări neliniștite. Viața își dezvăluie moartea.

Un ciclu existențial, halucinant empații, o stare de suflet, o neliniște a spiritului, o propensiune către durerile conștientizării — toate acestea sînt fundalul „Spectacolului” la care asistăm. Acesta este chiar spectacolul amînării spectacolului, o redută cucerită timpului, poate, o mînușă aruncată cu superb tragism. Dar sînt acele bruste căderi în bucuria vederii, pipării, simțirii vieții și ele sînt perfecte iar frumusețea lor de-a dreptul greu de suportat: „O, dacă-ai avea putere să inventez / aici pe deal în frigul lui decembrie / macul / suflet fragil și ascuțit / macul — o imagine răvășită a singelui / o cârtică de amor cu paginile vraiste căzută-n zăpadă”.

Și sînt acele iluminări bruste care te înalță și te aiuresc, flăcări magice aducătoare de încredere. Și mai sînt evocate cu infinită grație, inepuizabilă fecunditate a imaginilor care se constituie mereu surprinzător într-un sens. Un mare poet, de esență rilkeană. Un hărăzit deschiderii poetice, un inspirat dominitor al tensiunilor creatoare sub aparențe defensive, paradoxal și nesfîrșit, desfîlînd sens după sens, rost după rost, într-o spirală care este cea a unei meniri parcă milenare, de fantastică și fanatică forță. Hofmannsthal spunea în eseu „Poetul și timpul acesta”: „E ca și cum ochii săi nu ar avea pleoape”. Nu-i așa? Ingrozitor de bine i se potrivește asta profesorului nostru drag de poezie.

Cartea lui este o adevărată expresie a adevăratei conștiințe artistice.

CLEOPATRA LORINȚIU

Cu ochiul liber

Brigada A. S. E.

Alături de Song, Brigada artistică de la A.S.E. se numără printre cele mai populare apariții ale lumii studențești. De referință chiar. Cum se explică asta, căci de la lansarea ei cu mulți ani în urmă membrii săi au fost „promovați” toți fiind acum nu artiști ci economiști cu studii, loc de muncă și condică de prezentă, capi de familie, șefi de birouri, de formațiuni de lucru financiar contabile ș.a. Să nu mai vorbim, asta pentru cei cu mai multă vechime în sindicat, că brigada A.S.E.-ului a mai făcut furori pe scene și la TV cînd s-a lansat promoția de artiști-economiști cu Nae Lăzărescu, Nucu Petrescu, Lili Bulaiesi. Deci, iată că tradiția se menține de un număr bun de ani. Și cine a menținut-o? Cei care au rămas: cadrele didactice, decanatele, rectoratul și A.S.C.-ul nu în ultimul rînd; numai grație lor făcîndu-se succesul a mers mai departe în ani. Fiîndcă noi bănuim că există acolo la A.S.E. niște cadre care țin ca în fiecare an Academia să fie prima la brigadă și iată că așa și este.

Sigur, mai există un element deloc de neglijat — instructorul brigăzii. El este un fost membru al brigăzii relansate în deceniul VII, poartă ochelari și are mult umor. Se numește Fiți Arieșanu. Faptul că nu mai e pe scenă cred că îl roade și acum — să-l vedeți numai ce face în culise, cum se agită, cum interpretează cu studenții aflați în scenă. Insuși Fiți privit din culise este un adevărat spectacol.

Programul brigăzii este excelent, exemplar chiar și pentru genul de revistă.

Dansul, mișcarea scenică, dinamica, corul, vocile ating un nivel apropiat de profesionalism ceea ce denotă multă sîrguință și multe ore de muncă. Aerul spectacolului este modern, se dansează și rock și break, se cîntă pe melodii ale unor slăgăre recente, cu multă priză la public. Luați ca individualități separate membrii brigăzii nu par a fi niște talente ieșite din comun; în schimb talentul colectiv este excepțional pentru această echipă artistică. Programul este foarte viu, plin de satiră și de un umor nu numai studențesc. Problemele atînte sînt luate din viața studentescă — chiulul („Valsul chiulanților”), nepregătirea la examene, activitatea din cămin, armata fetelor (cu vestoane și bonete / parcă sîntem mai cochete), cantinele, repartițiile, practica în producție, munca patriotică în agricultură. Umorul e eficient, spumos, uneori nu sînt iertate nici cadrele didactice, nici bucătarii cantinelor. Membrii brigăzii sînt tineri și frumoși, membrele brigăzii sînt foarte tinere și foarte frumoase. Programul e plin de temperament, invadat de realitate și umor. Se ride cu lacrimi, care, pentru unii spectatori, sînt lacrimi pline de nostalgie că demult nu mai sînt studenți.

Programul de azi al brigăzii A.S.E., premiat (a cita oară) în Cîntarea României, poate rivaliza cu orice spectacol de revistă de la noi.

GEORGE STANCA

Retinând istoria românilor

Tudor Vladimirescu în conștiința națională

Oficial, după rîndușile z-tuncii în vigoare, domn al țării fusese numit Scarlat Callimachi, care, precum se știe, nici măcar n-a călcat, în această calitate, hotarul Țării Românești; cit despre existența-i domnească auziseră puținii inițiați rămași indiferenți și placizi față de princiara veste.

În schimb, atributele domniei le „practica — și într-o strălucită formă de prestigiu, înțelepciune și putere — Tudor, afirma istoricul Dim. Bodin în comunicarea sa științifică din anul 1943.

De la o margine la alta a țării, pornind din rîndurile pandurilor lui, s-a răspîndit vorba că el este DOMNUL și așa i s-a spus pînă și peste hotare, fără alt decret decît acela fișnit spontan din inima poporului. Faptele sale și conștiința neamului pe care-l conducea i-au decernat această cinstită și după a mea părere — spune Dim. Bodin — mai de preț este o atare consacrare înfiorată de simțăminte calde ale iubirii, prețurile și devotamentului decît rîndurile reci și fără nici o legătură cu comoara sufletului popular ale unui berat al sultanului otoman.

Scarlat Callimachi era un simplu funcționar al Porții; Tudor Vladimirescu era Domnul inimilor și nădejzilor românești.

În continuare, Dimitrie Bodin citează scurte pasaje din scria izvoarelor atestatoare: „Un anonim contemporan însemnă că îndată ce Tudor a sosit la București «i s-a dat titlul din partea norodului de Domn». Dirzeanu notează de asemenea că «mulți

dintre locuitorii politiei, cum și cei de pe afară... alergau cu jalbe de plingere la Slugerul Teodor, dîndu-i titlul de DOMNUL TUDOR». Cioranu crede că încă de la Padeș «alergau ce-tele de panduri sub steagul lui Tudor, strigînd: să trăiască dreptatea! Să trăiască Domnul Tudor!». O cronică mărunță contemporană menționează chiar că boierii rămași în București «s-au chibzuit și au ridicat pe Slugerul Tudor a le fi lor Domn». Și ca să citez o mărturie independentă, «Gazzetta Piemontese» din Torino, din 31 martie st. n. 1821, înregistra știri că Tudor voia să se facă „ospodaro”.

Adică ar fi fost și dorința lui aceasta, care a concretizat o convingere generală.

Tudor dealtfel în multe dintre proclamațiile sale arată că el e însăși țara, atît de profund și de sincer simțea că-l reprezintă idealurile.

În citata scrisoare către ispravnicul Ralet spune: «Să știți că eu sint cel mai bun fiu al patriei mele». Și ne-o certifică Zilot Românul, care ponegrește revoluția, ca boier mare și fugăreț ce era: «Striga Tudor în vileag cu alita rățacit norod după dînsul, strigare cu temele de așa adevăr, cit fieșcare dragător ori mare ori mic ne cerțetam știința faptelor și hotărâram în sine-ne că sintem vinovali și pentru aceea cei mai mulți înecați (că curajii crez să fi fost pușini) în hrăpire, nu punea altă mintuire înainte decît fuga».

Această concepție a lui Tudor despre sine și despre țară ne

explică faptul că dintre semnele domniei alesese unul pe care-l purta și după care se recunoștea de oricine: postavul alb de pe fundul căciulei înalte de hîrșie neagră, podoabă la care aveau dreptul numai domni și beizadelele.

Insemnările inedite ale «stegarului» de panduri Ioan Petrescu din Cărbunești-Gorj, un apropiat al lui Tudor, lămuresc definitiv această problemă: «Am luat parte activă — spune noua mărturie — la declarația făcută de acest d-n la mănăstirea Cotroceni, cînd el singur s-a declarat de Domn al țării și vi-vatul s-a făcut înaintea sus menționatei biserici».

Istoricul își întregeste informațiile cu sursele documentare de rigoare. Insemnarea „anonimului contemporan” provenea de la atit de harnicul și priceputul biograf al Revoluționarului, profesorul Emil Virtosu. Dirzeanu și Cioranu erau transcriși după ediția Iorga de Izvoare contemporane asupra mișcării lui Tudor Vladimirescu. „Cronica mărunță contemporană” aparținea preotului Ilie de la mănăstirea Butoiu, un apropiat al episcopului Ilarion. Scrisoarea lui Tudor către ispravnicul Ralet era cuprinsă în Cronică... lui Dirzeanu, iar fragmentul din Zilot Românul era citat după publicația lui Gr. Toculescu — „Revista pentru Istorie, Arheologie și Filologie” (VI, 1891).

Dimitrie Bodin înserează în subsolul paginii și alte mărturii, potrivit cărora Naum Rîmnicianu susținea, în al său Istoricul zaverei, că Tudor însuși consi-

dera „că lui i se cade să stăpînească singur cu deplină putere toată Țara Românească, fiindcă este pămîntean și s-a străduit pentru dreptățile patriei”; Ilie Fotino nota că la București, Tudor „incepu să guverneze ca un desăvîrșit Domn stăpînitor, ordonînd și lucrînd arbitrar întru toate. Apoi, prin cițiva boieri, care mai rămăseseră în Capitală, și care compuneau corpul Divanului, orînduia pe oricine voia el la mai însemnate funcțiuni și la prefecturile tuturor Județelor”; D. Pappasoglu, în Istoria fondării orașului București, relatează că pe Tudor „poporul începuse a-l numi Domn, zicîndu-i Domnul Tudorin”; Mario Pieri scria, în Storia del Risorgimento della Grecia dal 1740 al 1824, următoarele: „Teodoro Vladimiresco entrava trionfante a Bucaresti preceduto dalla croce, facevasi nominare Voievoda da' suoi panduri”; francezul Regnault scria, la rîndu-i: „Les paysans, pleins d'espoir, accouraient en foule autour du libérateur et ne le nommaient plus Toudour Vodale prince Theodore”. Și dovezile s-ar putea înmulți — spune istoricul Bodin. Drept care vom mai cita încă altele, observînd că era mai mult vorba de o năzuință a celor din jurul lui Tudor, și nu neapărat un gînd, o premeditare a acestuia.

Bunăoară, într-o scrisoare a negustorului grec M. Safranos din Sibiu este relevat dialogul dintre Constantin Samurcaș și țărării răzvrățiți: „Teri s-a auzit că între Tudor și Samurcaș a avut loc un incident și că din oastea lui Tudor au fost arestați trei, care au fost transportați la Craiova. Ei au fost întrebați cine le-a dat dreptul și poruncile cu inepădă, ca să tulbure liniștea țării.

— Din porunca lui Vodă Tudor — au răspuns”.

Același Mihai Cioranu, pomenit de Dim. Bodin, îi reproșă lui Tudor că nu s-a înscăunat Domn cînd a intrat în Capitală: „Să fi tras de-a dreptul pe tronul Domniei... și apoi de pe tron să însemneze drumul lui Ipsilant, arătîndu-i pe unde avea a trece Dunărea în termenul ce i-ar fi comandat”.

Pe de altă parte, un „izvor viu” consemnat de C.D. Aricescu informează asupra legăturilor pe care acel interviu le-a avut cu Slugerul Tudor, conchizînd: „Iar cînd a venit Tudor în

scăun și-a adus aminte și de mine și a trimis o cătană de m-au chemat la Cotroceni și m-au îndemnat să mă fac volintir, că i-a ajutat Dumnezeu d-a pus picioare pe vrășmașii lui și ai țării”.

În adevăr, în ziua de 8 mai 1821, la mănăstirea Cotroceni, episcopul Ilarion a oficiat o slujbă religioasă solemnă, în prezența lui Tudor, iar artileria a tras trei salve de tun în cinstea unui detașament de 400 de panduri abia sosiți din Oltenia spre a întări oștirea națională. Este posibil, cu acel prilej să fi fost un Tudor — Domn, după cum atestă atitea izvoare.

Ștefan Scarlat Dăscălescu, secretar al lui Tipaldo (caimacamul Craiovei la 1821), apoi al lui Pinis (consulul Rusiei la București) declară că l-a cunoscut bine pe Tudor Vladimirescu; una din mărturiile sale: „Cînd l-am văzut Ocirmuitor Adunării, adică Cromwell al țării noastre, purta căciulă de gelep cu fundul de postav alb”.

Un corespondent al ziarului „Wiener Allgemeine Zeitung” — care l-a văzut de aproape pe Tudor, în București — scria că acesta „poartă pe cap o căciulă neagră și rotundă din piele de miel, înaltă de un picior, cu fundul alb”.

În fine, un alt contemporan al Vladimirescului, Zilot Romanul (alias Ștefan Fănuță) sublinia în a sa Jalică Cîntare: „Tudor au intrat (în București) și au făcut zăpzi împreună cu poliția și ocirmuirea, după care începu norodul a-i și zice «Domnul Tudor» că și pusese asupra și un semn de stăpînitor, adică fund alb la căciulă, care numai domnilor este orînduiala aci a purta; nu mai puțin a și porunci și în lăuntru și afară ca un stăpînitor, că și știa orînduielele țerei, căci s-a întîmplat de l-am cunoscut”.

Am ținut să prezentăm cititorilor revistei „Supliment” parte din activitatea științifică a unui remarcabil istoric român, puțin cunoscut generațiilor mai tinere, — care s-a ilustrat prin îndrăznețele și ineditele sale considerări privitoare la revoluția română condusă de Tudor Vladimirescu — în semn de căld și profund omagiu adus faptelor „Domnului Tudor”, deschizător de epocă eroică și istorică în urmă cu o sută șazeci și cinci de ani.

STELIAN NEAGOE

Legea în concepția lui Mihai Eminescu

(Urmare din pag. I)

spiritul de echitate (dreptate) al poporului, are o mare însemnătate în ansamblul ideatic eminescian în domeniul dreptului. El stabilește o ierarhie: legea să fie, în primul rînd, codificarea obiceiului juridic dacă nu, să fie dictată și născută de spiritul de echitate al poporului. Aceasta presupune și o subrelație între obicei și simțul de dreptate al poporului.

Prin contrast, legile traduse, importate, nu pot reglementa situații sociale care nu le-a cerut. Ideea revine în diverse variante sub pana sa, pe parcursul întregii perioade de la 1870 la 1883. Spicuim din articolele sale. El arată că „...importațiunea cu deridicată de legiuri organice străine în mijlocul poporului românesc” nu poate constitui un remediu pentru asanarea țării deoarece „Legile noastre sunt străine, ele sunt făcute pentru un stadiu de evoluție socială, care în Franța a fost, la noi n-a fost încă”. Răul este — în concepția sa — foarte adînc deoarece: „Nu numai legile noastre sunt copiate ad litteram de pe legi străine, făr-a ține seama nici dreptul național moștenit, trecut în condiție vechi, nici stările de lucruri de la noi, dar pînă și regulamentele speciale ale serviciilor publice, pînă și circularele ministeriale sunt traduse adeseori după calupuri străine”. Consecințele edictării legilor prin copierea celor străine sint relevate și infierate de Eminescu: „La noi lucrurile se traduc din franțuzește într-o noapte și sint votate a doua zi cu drumul de fier. De aceea timpirea cu care ele se votează, de aceea lipsa de încredere în eficacitatea lor, de aceea multe legi sint născute moarte”.

Raporturile dintre lege și obiceiul juridic sint deseori puse în evidență, în scrierile

sale, cu primordialitatea pe care — bineînțeles — o acordă datinei juridice, fiind astfel integral consecvent istorismului și organicismului care-i caracterizează gîndirea. Pornește de la un adevăr: dacă legea nu e reclamată de realitatea socială, ea nu reglementează în mod adecvat raporturile sociale, iar viața juridică se desfășoară în afara ei. El afirmă: „Moravurile fără legi pot totul, legea fără moravuri aproape nimic”¹⁾. În alt articol scrie: „...codificarea e un semn cum că cunoștința obiceiurilor pămîntului și statornicia aplicării lor au dispărut din conștiința poporului, că părțile au început a contesta însăși esența juridică a datinilor. Cînd încep a se naște «cite bordeie atitea obicei», trebuie să existe o normă obiectivă, neschimbată, pentru regularea raporturilor dintre oameni, ș-aceasta-i colecția de legi scrise, imutabile

care nu se pot modifica decît prin o anume manifestare a voinței naționale”²⁾. În această lapidară idee Eminescu relevă cunoscutul proces de cădere în desuetudine chiar a obiceiurilor juridice, în momentul cînd dinamica raporturilor sociale a depășit simburile de dreptate din datina juridică. Existența unui mai mare simbur de dreptate în uz decît în lege este relevată cu aceste cuvinte: „La stetele cu trecut istoric sau cari și-au avut în curs de sute de ani obiceiurile lor juridice și administrative, lucrul merge de la sine. Moravurile fără legi pot totul, legea fără moravuri aproape nimic. E un adevăr acesta, atit de general, aplicabil tuturor formațiunilor de stat, incît se va vedea că stetele în cari există și mai multă justiție și mai multă libertate cetățenească sint acelea unde obiceiul vechi, datina ține loc legilor scrise, unde cea datină nici a fost codificată vre-odinioară”³⁾. Și cu referire specială la trecutul poporului nostru, scrie: „Pînă la fanarioși n-am avut un cod, un semn că nici nu trebuia. Ce-i drept și ce-i strîmb știa fiecare din obiceiul pămîntului și judecăt multă nu se-ncăpea... și tot astfel a fost pînă-n vremea noastră — pînă la regulament,

cea dintîia legiure importantă și plămuită”⁴⁾. Afirmarea nu corespunde însă adevărului istoric, lipsindu-i — în epocă — informația și datele de care dispune istoriografia vremii noastre. Primele monumente ale dreptului nostru scris sint: pravila lui Alexandru cel Bun (în afirmația lui D. Cantemir, reproducă de anafora boierilor moldoveni din 1817, contestată în prezent), pravila de la Bisericanii din 1512 (în slavonă), Pravila de ispravă și Pravila din Codex Negosianus (în românește ambele), preluate din diverse legiuri bizantine (fundate în esență pe dreptul român).

În articolele sale din Timpul, în focul polemicii, Eminescu face referiri și la unele din atributele normelor juridice și anume la generațitatea lor (în sensul că nu sint edictate pentru anume cazuri particulare) și la caracterul lor abstract, în sensul că sint egale, toată lumea fiind egală în fața lor. Astfel, în Timpul din 14 aprilie 1883 scrie „Legile nu se fac pentru persoane — luate individual — ci pentru grupuri de persoane și grupuri de interese”. În manuscrisul nr. 2265 fila 3 r. se află următoarea însemnare bogată în înțelesuri cu privire la efectul legii asupra psihicului indivi-

zilor: „căci egalitate înaintea legii aduce egalitatea în aspirațiuni”.

Cronicar drept al societății nedrepte din vremea sa, Eminescu a făcut din criticile sale o adevărată operă civică. Nu se putea ca Eminescu să nu sesizeze esența de clasă a legislației edictate de societatea din vremea sa.

În manuscrisul 2265 fila 150 se află însemnarea: „...ne găsim în starea de-a vedea pe de-o parte o clasă avută îngrădită în plăcerile ei de legi, a căror baze religioase s-au stîns atit în ei cit și-n cei de jos, pe de altă parte o clasă care muncește... silită a respecta legi și principii, la care nu participă în sufletul lor”.

Atita nedreptate-l face pe Eminescu să admită chiar și nesupunerea la lege — dreptul de a te opune unei legi nedrepte. Încă în Ecuilibrul el scrie: „legi pe care nu le-am făcut noi înșine, nu ne obligă (sub. ns.)”. Ele sint făcute în flagrantă contradicție cu convingerea noastră, fără consimțămîntul nostru... care apriori erau false și nedrepte”⁵⁾. Să fim totuși atenți. În Împărat și prolețar — considerat cel mai puternic „J-accuse” românesc împotriva ordinii sociale⁶⁾ — este preamărită revolta. Structura sa ideatică și sentimentală îl obligă a denunța loviturile de stat și revoluțiile. El scrie: „Suntem contra loviturilor de stat, pentru că ele impuținează conștiința de drept a poporului, ba o nimicesc”⁷⁾.

¹⁾ M. Eminescu, Opere, vol. IX, p. 92—93.

²⁾ Timpul, 2 sept. 1878.

³⁾ Timpul, 25 oct. 1881.

⁴⁾ Timpul, 1 aprilie 1882.

⁵⁾ Loc. cit.

⁶⁾ Timpul, 2 sept. 1878.

⁷⁾ Timpul, 11 dec. 1877.

⁸⁾ Timpul, 27 iul. 1879.

⁹⁾ Timpul, 8 mai 1881.

¹⁰⁾ Timpul, 22—23 mai 1881.

¹¹⁾ Timpul, 26 febr. 1881.

¹²⁾ Timpul, 23 mai 1881.

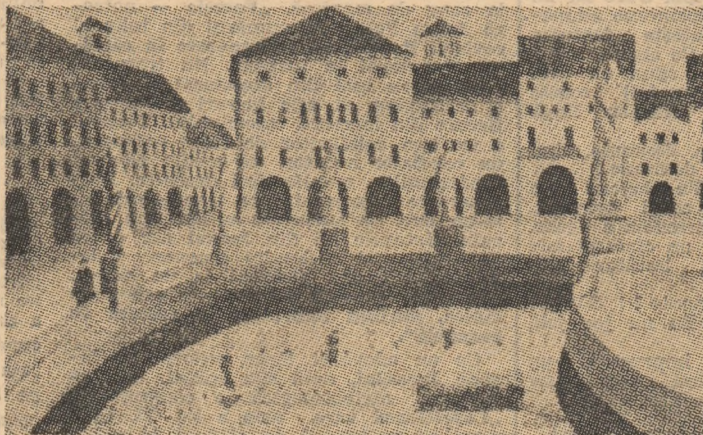
¹³⁾ Timpul, 21 dec. 1877.

¹⁴⁾ M. Eminescu, vol. IX, p. 95.

¹⁵⁾ G. Ibrăileanu: Opere, vol. V, p. 63.

¹⁶⁾ Timpul, 21 febr. 1878.

acpră-11 cv

Paginile 6, 7, 9 și 10 ilustrate cu lucrări de SABIN ȘTEFANUȚA

● **VALENTIN DOLFI**, Băile-Govora, Vilcea. „In numărul 5 al Suplimentului din 2 februarie 1986 a apărut, in cadrul Antologiei cenacului prin corespondență, un lung poem de Mihail Gălățanu — Lunatecii. Poemul s-a bucurat de o prezentare elogioasă, de care cred că ar fi mindru orice tânăr poet. Mie, însă, poemul nu mi s-a părut atât de superb pe cât îl considerați dv., ci mai degrabă bizar și amuzant. Și iată motivul. Porțiuni mari din poem nu pot fi lecturate de cititorul obișnuit decit cu un dicționar tehnic în față. Ne rătăcim într-o ciudată combinație de termeni de specialitate, in care poemul abundă: geosinclinal, formol, ductili, limfatici, freatici, unidimensionali, parabolice, plasmatici, vacuum, echidistante, fosfor, fotoni, lizereu, saturnin, cinabru, hidrargirum, cuarț, ultraviolete, fulminat de mercur etc. Termeni care sufocă poemul și-l lipsesc de orice emoție lirică. Incit, numărându-mă printre iubitorii poeziei adevărate, propun ca acest poem — care este mai mult tehnic, decit liric și care seamănă mai mult cu un tratat de chimie, decit cu o poezie — să fie publicat in revista Știință și tehnică sau într-o culegere de poezie science-fiction. Oprindu-mă aici, vă mulțumesc pentru frumoasa dv. activitate la rubrica **Cenacul prin corespondență** și aștept cu nerăbdare să reveniți la publicarea tinerilor care au cu adevărat talent!”

„Și eu vă mulțumesc pentru franchețea cu care vă exprimați opiniile, dar trebuie să vă spun că a trecut de mult vremea cind se considera că anumii termeni sînt incompatibili cu poezia. Ați citit poezia lui Ion Barbu? Dar poezia lui Nichita Stănescu? Vă propun să studiați creația lirică modernă, să renunțați la prejudecăți, să

ajungeți la o mai mare libertate de spirit și abia apoi să recitiți poemul lui Mihail Gălățanu. Cunoșcîndu-vă sinceritatea, sint convins că imi veți scrie din nou, mărturisind că v-ați schimbat părerea.

● **DECEBAL ALEX. SEUL**, Izvoarele Sucevei, Suceava. Proza dv. este tot naivă (cu caracter de snoavă) ca pe vremea cind mi-ați trimis primele plicuri. De ce nu încercați și altceva?

● **MARIA T. N.**, București. Dialogul in versuri conceput de dv. are,

CENACLU prin corespondență

din cind in cind, grație. De exemplu, atunci cind El îi spune Ei: „Nimeni să nu-ți asculte pulsul decit eu. Dacă mi se întimplă ceva să ai grijă la încheietura miinii tale să fii îngropat.”

Dar există și multe pasaje terne: „Tu să vezi in mine bărbatul cel mai frumos de pe pămînt” etc.

● **BOGDAN OCTAVIAN HRIB**, București. In finalul schiței **Întîlnire de gradul... IV** nu se înțelege dacă bărbatul și femeia de pe plajă sint cu adevărat extraterestri sau răufăcători de pe Pămînt, urmăriti de miliție. Cealaltă schiță, **O.Z.N.**, are nevoie, de asemenea, de alt final (sau mai serios decit cel de acum, sau mai comic). Aștept să faceți aceste modificări și vă rog să-mi trimiteți și citeva date despre dv., ca să vă pot prezenta, in sfîrșit, la **Antologie**.

● **NORA HRENINE**. Un binevolitor mi-a înmînat versurile dv., însoțindu-le de recomandarea sa plină de căldură. Eu mă declar mai puțin entuziasat. Imaginile pe care le folosiți sint demodate: „Munții verzi ai speranței Riurile albastre ale fericirii” etc.

● **GEORGE MACAVEI**, Craiova, **DAN CRISTIAN**, Bacău, **MAGDA STOIAN**, București, **EFENDI MARCOS**, Rimnicu-Sărat, **LUMINITA N. IORGA**, București, **RADIȚA NĂUȚU**, București, **DAN STARCU**, București, **VALENTIN COSTACHE**, București, **MIROSLAVA C.**, Timisoara, **DIMITRIE SĂVULESCU**, Brașov, **CONȘTANTIN BARBU**, Galați, **DUMITRU DUMITRESCU**, București, **DENISA DELATECUCI**, Tecuci, **MARIN DEMETRIADE**, București, **VASILE TERESCU**, Slobozia, **IOANIDE BIETUL**, București, **PARASCHIVA MATACHE**, București, **MARIANA**, Arad. Vă desparte de literatură un singur pas. Totul este ca atunci cind il veți face să nu-l faceți in sens invers.

ALEX. ȘTEFĂNESCU

otrăvirilor. In „Calul alb”. (1961) arma toxică folosită a fost thallium. Iar 14 ani mai tîrziu, o femeie din America de Sud i-a scris povestindu-i că descrierea pe care o făcuse ea simptomelor fusese atît de precisă incit a alertat-o la timp pentru a salva un om care era otrăvit treptat de tînăra lui sotie. In alt caz, victima a murit, dar un specialist in criminalistică a recunoscut simptomele otrăvirii cu thallium conform romanului și a putut rezolva cazul. Christie a fost numită „o masină de scos cîrnați” pentru că se părea că e in stare să producă o carte in citeva săptămîni sau luni, fără nici un stress aparent (de fapt, scrisul constituia pentru ea un efort serios), tinindu-si promisiunea față de cititori că va exista întotdeauna „un Christie la Anul Nou”. Prietena ei Lady Elsa Bowker își aminteste: „Agatha Christie inventa intrigiile romanelor ei in timp ce se relaxa in baie”.

Prezentare și adaptare de **NORA TOMOȘOIU**

*) Traducere și adaptare după articolul „Femeia cu fier la crimă” sub semnătura lui John Culhane, publicat in revista „Reader's Digest” in octombrie 1985.

(Va urma)

ANTOLOGIA

cenacului

prin corespondență

Dan Petre Popa

Inalt, perfect vertical și cu ochelari de profesor sever, Dan Petre Popa este o apariție insolită in cenacurile bucureștene. Pozează in ins excentric, dar in realitate este candid și justifiat, un etern adolescent, care nu vrea de la lume, de fapt, decit puțină duioșie. In mod similar, proza lui, scrisă într-o manieră ingenioasă și adeseori teribilistă, constituie mesajul unui solitar dornic să i se dea atenție.

LUME, LUME

Lume, lume, ultima escală-senzațională, ciroul vă prezintă stagiunea inedită, ultimul spectacol și grăbiți intrarea că începe prezentarea! Numai pentru dumneavoastră soricelul Pongo a fugit din Congo, de la Tecuci — femeia cu cap de tuci, sparage 50 de sticle după ce le-a golit, ursulețul Carambol face freccii cu Carmol, crocodilu' fără carte vă arată cum se mparte, înăuntru-i girafa Marița, cu 10 m de gît care miroase urit și leul cu-n plămîn verde să intre cine nu crede, femeia snur vinde bilete la masă, dă și pentru acasă, ia mina că mușcă șopirla din cuscă și strigoiu din bilci suferind de glicii, maimuța cheală și oul din oală, labirintul cu oglinzi, intrarea gratuită miine! afară-i desenat, înăuntru adevărat, cangurul pe bicicletă, acrobatul din bașta, sarpele boa stă in coadă ca ața pe mosor, ultima escală, gorila fenomenală, împăiată de vie, papagalul învățat și dulapul întărcat, omul rinocer cu mușchii de fier, vrăjitorul Corbodeu — cu creierii de cuc, elefantul Kiki, femeia cu mustață și flasneta sugubeată, adună doamne lumea să vadă minunea! băietelul din Londra dansează o kongka, găina cu picioare paralele merge cu ate, trei poze cochete vinde pietre de brichete, piticul fanfaron călare pe trombon și situație, misterul de levitație, mortul cu joben zboară tapîn în văzduh, scamatorii, muzică, poante antipoluante, fraților cumnaților, ultimul spectacol!

INSCRIERE

Un zid masiv inconjoară Clădirea. Mai zărești doar acoperișul din țigle roșietice, hornurile fără fum, ferestrele înalte și burlean din fontă curgînd de-a lungul pereților. In zid, infiptă in, e-o poartă din metal. Un geamlic micuț, un avizier, un portar intr-o uniformă ponosită. Dincolo, scoala, Dincoace, un grup. Zgomotul de fond al grupului e-un murmur. O femeie masivă îi întreabă de noul venit:

— Tot pentru înscriere, sinteți? — și fundalul reia in surdina, neclar, întrebarea femeii. Există DOUA variante: — prima, să spui, NU, și totuși va fi, pe chipul lor, numai bucurie, „zîmbet și soare”. — a doua, să spui, DA, AM VENIT PENTRU INSCRIERE! și vocile lor, ale celor dinainte sosiți, vor zice (încălcîndu-se din cauza precipitării):

— E poarta încuiată!
— Lipsște portarul!
— A pierdut cheia!
— N-a venit secretara!
— E șeful bolnav!
— NU SE MAI FAC INSCRIERI — locurile au fost completate — chiar, de ce nu încercați in altă parte?
— Da, chiar, de ce nu încercați altundeva?
— Altădată?
— Alt-fel!
— Bine, veți urla, dar aici este un CONCURS — se înscrie cine vrea, și cel mai bun CISTIGĂ!
(pauză — urmată de-o mișcare spre înainte)

— Stați! va zice femeia ca o leoncă (Mamă) — poate că nu îndeplinește CONDIȚIILE...

— Chiar așa — îndeplinești condițiile, cetățene?
— Ce vă pasă — VREAU SĂ INTRU! (pauză lungă, foială, se aprind țigări)
— O avea pile.
— Recomandație!
— Telefon!
— Bilet sau scrisoare.
— Etc.
— Așa e? — SPUNE, CETĂTENE!
— Aștia ne-au mincat nouă capul — pilangii!

— Huo, la oase!
— De-asta-mi esti, nenicule!
— Așa, va să zică...
— Bine, veți zice, dar eu nu...
— Gura, mortăciune!
— Gura, mortăciune!
— Noi sintem oameni cinstiți, stăm aici de mult și tu, TU...

Geamlicul se deschide și o hirtie furată de vînt, ZBOARĂ. Apare un cap de portar ciufulit in exercitiul funcțiunii:
„Citeste, te rog, cu voce tare, puternică tot ce scrie pe hirtia aia. Mulțumesc.”

ADMITEREA IN TREPATA INTII DE LICEU

se face... și numai in limita locurilor disponibile (in caz contrar, se va da examen de admitere — chiar dacă va fi numai o singură cerere peste numărul locurilor)

DIRECȚIUNEA

Lumea cu amănuntul

O englezoaică timidă — Agatha Christie *)

Unii au crezut că totul fusese un truc publicitar spre a atrage atenția asupra cărților ei ce s-au epuizat din librării in timpul dispariției. Alții au bănuț că Agatha Christie experimenta subiectul unei viitoare cărți.

Dar adevărul era atît de trist incit Agatha Christie a refuzat să-l comenteze tot restul vieții sale. Mama sa mult iubită se îmbolnăvise dar Agatha nu fusese lingă ea in momentul morții acesteia. Curînd după aceea, colonelul Christie si-a anunțat sotia că se îndrăgostise de o altă femeie și că dorea să divorțeze. Intra-un fel, omul pe care-l iubea devenise omul cu pusca din cosmarurile ei. Reacția acestei femei timide, cu o imaginație prea bogată, a fost probabil retragerea in amnezie. Brusc, nu si-a mai recunoscut sotul — și nici pe ea însăși.

Ochii scriitorului. Pînă la urmă, după ce a fost tratată de un specialist, Agatha Christie și-a recăpătat memoria. In 1928, a divorțat de Christie (care s-a recăsătorit imediat). Apoi, și-a petrecut o mare parte din timp călătorînd in Orientul Mijlociu. In 1930, a vizitat Irakul și l-a cunoscut pe Max Edgar Mallowan care participa la excavatiile arheologice ale vechiului oraș sumerian Ur.

In același an, in septembrie, s-a căsătorit cu Mallowan și, multi ani, l-a însoțit in expedițiile lui in Irak și Siria, ajutîndu-l și in același timp scriînd. (Mallowan nu va uita niciodată enervarea ei atunci cind, o dată, el a ghicit imediat cine era ucigasul — desi pentru alte motive decit cele reale). Simțul ei de observatie foarte ascuțit se manifestă cu o pregnanță deosebită in cunoasterea

Cronica literară

in linii frînte de LINU

Dumitru Popescu. Vitralii incolor, Editura Emi-nesscu, 1985.

Dumitru Popescu radiografiază personajele, in censul că trece repede peste modul cum arată ele din punct de vedere fizic și la act de frumusețea lor interioară.

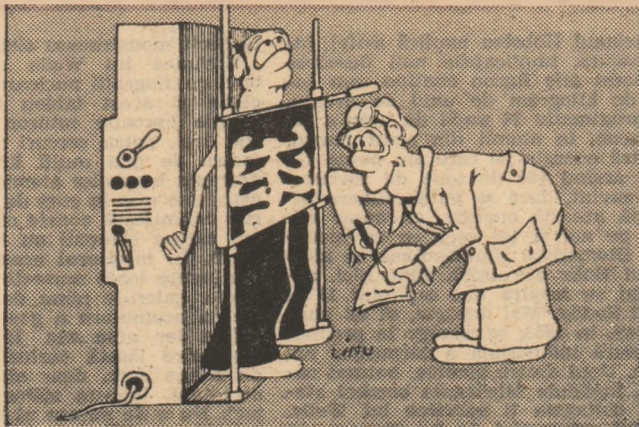

Tabela de marcai

Marile manevre

Intrucit Steaua va învinge, miercuri, la Helsinki, calificîndu-se in semifinalele C.C.E., am să vă spun cinstit: intre Corvinul și Steaua, eu tin cu Steaua! Iată de ce, la deschiderea jocurilor, cu prilejul returului, m-au luat căldurile văzînd că, vorba unui titlu scris aproape românește, „Corvinul a produs prima înfringere a liderului”. Mi-am zis, pe loc, că Gabor și Hunedoara s-au ținut de cuvînt, reușînd — cum promiseseră — să spulbere mitul de echipă invincibilă, pe care-l mai avea doar Steaua. Și dacă tot au reușit — bravo lor! —, miercuri au putut pierde senin, la Vilcea, realizînd năstrușnica performanță de a nu trimite nici un șut pe spațiul porții „apărate” de portarul Pavel! Ne și întrebăm de ce n-o fi încercat Chimia un experiment gen Rică Răducanu, scoțîndu-l pe Pavel dintre buturi pentru a-i da sarcini de mijloc sau chiar de virf?! Ar fi fost același lucru și sârmanul portar n-ar mai fi stat pînă in pragul degeratului intr-o poartă către care nu s-a îndreptat nici o minge, cele numai cinci șuturi schițate de hunedoreni țintind evident tribunele. Unde nu s-ar bucura și Rapidul de clemența asta?!... Dar, mă întorc la Steaua

și, trecînd la terminologia militară, imi vine să spun că au început marile manevre de primăvară. Poa' să creadă toată Hunedoara că echipa noastră campioană a fost stopată de juniorul Stroia — un talentat libero altfel, că Gabor s-a accidentat după încheierea meciului, nemaijucînd la Vilcea, și că jol, cu Argeșul, steliștii au spus tot ce aveau de spus la 1-0. Vom mai vorbi săptămîna viitoare, după meciul de la Helsinki, dar pînă atunci vă rugăm să luați aminte la ce se petrece. In campionat se încleacă deja surprizele și, dintr-o dată, scorurile au început să se răstoarne miraculos, iar jocurile in deplasare să aibă aer de meciuri cistigate acasă. Dacă-i așa, e foarte bine, numai să nu ni se facă rău de atita bine!, că e primăvară, bintuie astenia și, in termeni de specialitate, încep ca de obicei marile manevre!

HORIA ALEXANDRESCU

P.S. Mult succes steliștilor in meciul de miercuri, de la Helsinki, in care PUTEAM ÎNVINGE!

Ion Hobana **BOMBA ATOMICĂ ÎN LITERATURA SF**

În decembrie 1939, generalul Maurice Gustave Camelin, șeful statului major al apărării naționale, adresa organismelor științifice franceze întrebarea: „Ar putea o descoperire sau o invenție originală, realizată acum sau în curând, de noi sau de adversar, să schimbe radical condițiile de desfășurare a războiului?” Răspunsul a fost: „Nu pare probabil ca, într-un viitor apropiat, să fie realizată o descoperire cu totul originală care să schimbe radical condițiile de desfășurare a războiului”.

Dacă Frédéric Joliot-Curie a semnat acest răspuns, a făcut-o numai din motive de securitate națională. Șeful catedrei de chimie nucleară de la Collège de France efectuase, la începutul anului, experiențe concludente privind fisiunea uraniului, publicând rezultatele la 30 ianuarie, în „Comptes rendus”. Iar în martie, împreună cu colaboratorii săi Hans von Halban și Lew Kowarski, făcuse să apară la Londra, în revista „Nature”, un articol intitulat **Eliberarea neutronilor în urma disocierii prin explozie a uraniului**. Mai târziu, când implicațiile politico-militare ale acestor cercetări au devenit evidente, manifestările publice s-au rarefiat până la dispariție. În schimb, Joliot-Curie încerca să obțină pentru Franța, sub pecetea tainei, rezervele belgiene de minereu de uraniu și dreptul exclusiv asupra producției din Katanga, mărturisindu-i lui Edgar Sengier, directorul societății „Union minière”, că uraniul se poate transforma într-un exploziv incomparabil.

Cit despre „adversarul” încă virtual, Otto Hahn și Fritz Strassmann realizaseră fisiunea uraniului în toamna anului 1938. Iar în aprilie 1939, profesorul Paul Harteck și asistentul său Wilhelm Grot, de la Universitatea din Hamburg, sesizau Ministerul de război al Reich-ului în legătură cu posibilele aplicații ale acestei descoperiri: „După părerea noastră, poate fi creat un exploziv a cărui forță destructivă să o întrecă de nenumărate ori pe aceea a oricărui exploziv cunoscut până acum”.

E de presupus că semnatarul răspunsului adresat generalului Camelin nu era la curent cu tratativele duse de Joliot-Curie și cu sesizarea cercetătorilor germani. Nu le putem cere nici să-și fi amintit — dacă-l luaseră în seamă la data apariției — răspunsul specialistului în pulberi Vieille, membru al Institutului Francez, la ancheta **Vor împiedica progresele științei izbucnirea unor noi războaie?** lansată de revista „Sciences et Voyages”, prin 1920; Vieille atrăgea atenția asupra radiului și a altor substanțe radioactive „al căror potențial este prodigios și care vor furniza poate într-o zi explozivi de mil de ori mai puternici”. El ar fi trebuit însă să cunoască efervescența stărnită în Statele Unite de descoperirea lui Hahn și Strassmann. După o consfătuire pe această temă organizată la Washington, „New York Times” publicase, la 31 ianuarie 1939, un articol de fond intitulat **Atomul de uraniu eliberează o energie uriașă**. Același ziar inserase, la 30 aprilie, o știre senzatională: „Dr. Niels Bohr, din Copenhaga, a declarat că, prin bombardarea unei mici cantități din izotopul U²³⁵ cu neutroni lenti, se va produce o «reacție în lanț» sau o explozie atomică, a cărei forță va fi atât de uriașă, încât vor fi aruncate în aer laboratoarele și toate clădirile din jur pe o rază de multe mile”.

Cu toate că Niels Bohr era unul dintre cei mai prestigioși savanți ai secolului 20, declarația lui a fost primită cu destul scepticism în cercurile științifice. Nu și de Leo Szilard, fizician născut la Budapesta, care fugise în Germania nazistă după incendierea Reichstagului. În 1935, pe cind se afla la Londra, el îi scrisese unui prieten: „Dacă se va izbuti sau nu — și asta într-un viitor foarte apropiat — să fie eliberată energia nucleară și să se asigure producția de materiale radioactive pe scară largă, cred că ar trebui neapărat să se examineze problema exercitării încă de acum a controlului asupra evoluției acestui proces, chiar dacă el n-ar avea decît o șansă minimă de reușită”. Din unghiul care ne interesează, semnificativ este faptul că aprehensiunile lui Szilard fuseseră determinate de lectura unui roman de science fiction, după cum avea să mărturisească el însuși mai târziu: „Primul care a luat în considerare toate aceste posibilități nu am fost eu, ci scriitorul H. G. Wells. El a scris în 1913, cu un an înainte începerii războiului, cartea **The World Set Free (Lumea eliberată)**. În această carte, el prevedea folosirea dezintegrării atomice și a radioactivității artificiale. Wells anunța această

descoperire senzatională pentru anul 1933 și vorbea și despre utilizarea energiei atomice pe scară industrială, ca și despre bomba atomică (...). Eu cunoșteam acea carte și, cind m-am gîndit prima oară la posibilitatea unei reacții atomice rapide în lanț — era toamna anului 1933 și mă aflam la Londra — mi-am dat imediat seama, datorită lui Wells, de posibilitatea construirii unei bombe atomice”.

Pentru a aprecia cum se cuvine această revelație, trebuie să știm că, în același an 1933, celebrul fizician Ernest Rutherford, care, în 1919, dezintegrase atomi de azot bombardindu-i cu particule alfa, declară că energia din nucleul atomului va rămîne pururi încătușată... Să vedem însă cit de întemeiate sînt referirile lui Szilard la romanul lui Wells, apărut nu în 1913, ci cu cîteva luni înainte declanșării primului război mondial. Din 1913 datează o scrisoare a lui Wells către Simons, din care citez: „Am reînceput să scriu, pe neașteptate, ceva în felul vechilor mele romane științifice și-mi sînt necesare cele mai recente informații despre teoria atomică și sursele de energie (...) Îmi imaginez că oamenii descoperă mijlocul de a provoca dezintegrarea atomică a nucleelor grele, așa cum au învățat odinioară să aprindă cărbunele. De aici provine o energie nelimitată”. Poate că Simons i-a recomandat scriitorului ca sursă de informații cartea lui Frederick Soddy, **Interpretarea radiului**. Oricum, **Lumea eliberată** îi este dedicată chimistului și fizicianului englez care a intrat în istoria științei pentru descoperirea izotopilor, în 1910*).

În roman, un cercetător izbutește să realizeze dezintegrarea unei particule de bismut, transformînd-o în aur. Evenimentul se petrece în 1933 (anul revelației lui Szilard și al declarației lui Rutherford !),

o secundă după începerea exploziei, ea era încă, în cea mai mare măsură, o sferă inertă explodînd doar la suprafață, a mare nucleu intact înfășurat în flăcări și tunete. Bombele aruncate din aeroplane cădeau în această stare; ele atingeau solul fiind încă solide și, topind pămîntul și roca, pătrundeau în adînc. Pe măsură ce tot mai mult carolinum era activat, bomba dădea naștere unei monstruoase caverne de energie arzătoare la a cărei temelie ea însăși devenea foarte curînd un vulcan în miniatură. Incapabil să se disperseze, carolinumul rămînea acolo, amestecîndu-se cu o fierbere confuză de pămînt topit și abur suprîncălzit, rotîndu-se nebunește și menținînd o erupție care dura ani sau luni sau săptămîni, după mărimea bombei folosite și șansele dispersării. Odată lansată, bomba era absolut inabordabilă și necontrolabilă pînă ce energia ei nu era aproape scădută; craterul care se deschidea deasupra ei expulza aburi gri incandescenti și bucăți periculoase de rocă și de nămol saturat cu carolinum și fiecare astfel de nucleu de energie arzătoare era aruncat la mare înălțime și depărtare. Aceasta era incununarea triumfală a științei militare, explozivul final, care trebuia să dea războiului «tușa decisivă»...“.

Desigur, bomba atomică a lui Wells nu este, nu putea fi cea a Proiectului Manhattan. Dacă savanții din **Lumea eliberată** n-ar fi abandonat oxidul de uraniu al fizicianului Hobsten în favoarea imaginarii carolinum, am fi fost mai aproape, măcar generic, de izotopul U²³⁵. Insuși principiul dezintegrării e altul: o degajare lentă și continuă de energie. Iar procesul de combustie subterană nu are nimic comun cu detonarea în atmosferă, chiar dacă monstruoasa cavernă de energie arzătoare nu este mai puțin terifiantă

armei nucleare. Din păcate, activitatea febrilă a savanților europeni și americani reușiți la Los Alamos avea să ducă la tragediile de la Hiroșima și Nagasaki. Tot Szilard se află, într-un fel, la originea acestui genocid. Împreună cu conaționalul său Eugene Vigner el l-a convins pe Einstein să-i trimită președintelui Franklin D. Roosevelt, la 2 august 1939, faimoasa scrisoare care a dus la decizia de fabricare a bombei atomice. Spre cinstea lui, Szilard n-a ezitat să-și schimbe radical atitudinea atunci cind evoluția evenimentelor i-a infirmat opțiunea. În 1945, el a condamnat nimicirea celor două orașe japoneze, continuînd să atragă atenția opiniei publice asupra pericolului folosirii nesăbuite a energiei nucleare, pînă la sfîrșitul vieții.

Spațiul pe care l-am acordat tribuțiilor lui Leo Szilard este justificat și de postura sa de autor al unei remarcabile culegeri de texte de science fiction, **Vocă delfinilor** (1961). Panorama noastră tematică reține nuvela **Chemare către stele** (1949), inspirată de preocupările și angoasele savantului. Îngredînd exploziile atomice terestre, creierii electronici care constituie unica formă de inteligență de pe o planetă îndepărtată se întrebă dacă Pămîntul nu e cumva locuit de ființe organice și dacă ei înșiși n-au fost creați cindva de asemenea făpturi. Oricare ar fi adevărul, pămîntului trebuie să fie opriți din drumul spre autodistrugere... Un avertisment neechivoc — și un destin definitiv marcat de lectura unei cărți vizionare.

În 1969, comentînd afirmația lui Jacques Bergier că „bomba atomică a explodat prima oară” în **Lumea eliberată**, revendicăm pentru Victor Anestin copaternitatea ideii folosirii energiei nucleare, în dubla ei ipostază. Într-adevăr, în romanul **O tragedie cerească**, prezentat de autor în numărul din 4 februarie 1914 al „Ziarului științelor populare și al călătoriilor”, era amintită cea mai remarcabilă descoperire a pămîntului anului 3000: „În fizică, ei au izbutit să dea de rost constituției materiei, ba în prezent se folosesc de puterea intraatomică (...) Au întrebuintat această putere extraordinară și în războaie, dar din cauza efectelor ei dezastruoase, statele au făcut o convenție prin care s-au obligat să nu se mai folosească de ea decît numai în scopuri științifice”. Evident, între această mențiune fugară și descrierea amănunțită, plină de nerv și de culoare, a lui Wells nu există decît o intrudire conceptuală. Iar intervenția mea din 1969 dovedea o cunoaștere aproximativă a domeniului abordat. Pentru că imaginația predecesorilor noștri pare să fie inepuizabilă, oferindu-ne mereu noi surprize, dacă ne dăm osteneală să le dezgropăm de sub colbul metaforic al bibliotecilor lumii.

Dacă Wells a găsit informațiile necesare în cartea lui Frederick Soddy, Anestin a citit, probabil, **Evoluția materiei** a lui Gustave Le Bon, apărută în 1905. „Puterea intraatomică” este „energia intr-atomică” a poligrafului francez, care a inspirat și alte condeie. În **Călătorie în țara celei de-a patra dimensiuni** (1912), G. de Pawlowski îl citează copios atunci cind relatează incredibilă disociere a materiei printr-un efluviu trimis de pe... Marte. La fel procedează Louis Bousnard în **Aventurierii văzduhului**, roman publicat mai întîi, sub titlul **Războiul cerului**, în „Journal des Voyages” (1907—1908). Să-l ascultăm pe eroul său, fizicianul Jean Renaud:

„(...) Materia este un colossal rezervor de energie, pe care o poate consuma fără să imprumute nimic din afară.

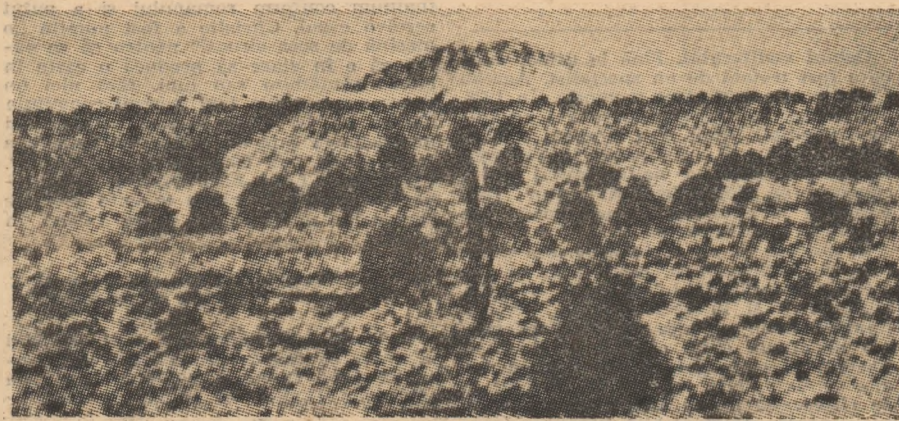
Este ceea ce ilustrul meu compatriot, doctorul Gustave Le Bon, numește energia intra-atomică.

Vă voi da o dovadă, una singură, furnizată de radio-activitate!

Ce este, efectiv, radio-activitatea?... Nimic altceva decît consumul foarte lent, prin milionimi de miligram, a energiei conținute în atom”.

(Va urma)

* Amuzant este că John Taine (pseudonimul literar al distinsului matematician Eric Temple Bell), confundînd **Lumea eliberată** cu **Oameni ca zii**, după cum reiese din indemnul „...studiați (romanul) în lumina cunoștințelor dumneavoastră despre ce s-a întîmplat la Alamo-gordo, Hiroșima, Nagasaki și Bikini”, afirmă categoric: „Wells a luat ideea sa fundamentală din ceea ce constituia atunci domeniul aproape exclusiv de cunoaștere al lui Rutherford și al asociaților săi. Ea nu există în nici o carte de pe nici un raft de bibliotecă”.

O explozie atomică. Din fericire... văzută de departe

cind fizicianul Hobsten explică astfel, într-un discurs, implicațiile noii descoperiri: „Acest mic flacon conține cam jumătate de kilogram de oxid de uraniu, adică aproximativ 14 uncii de uraniu. În acest flacon, în atomii din acest flacon, dormitează energia pe care am putea s-o obținem arzînd 160 de tone de cărbune. Într-un cuvînt, dacă aș putea elibera într-o clipă această energie, ea ne-ar volatiliza, pe noi și tot ceea ce ne înconjoară...” (Remarcați similitudinea cu afirmația lui Bohr din 1939). Pînă aici, romancierul se inspiră din capitolul 11 al cărții lui Soddy. Mai departe, el își imaginează că, în 1953, se ajunge la producția pe scară industrială a corpurilor radioactive. Unul dintre acestea, botezat carolinum, îngăduie fabricarea bombei atomice — sintagma îi aparține lui Wells.

Alcătuirea și modul de funcționare ale teribilei arme ne sînt înfățișate în detaliu: „... (bombele atomice) erau sfere de carolinum curat, acoperite cu o substanță inductivă neoxidată și închise ermetic într-un recipient din membranum. Un mic obturator de celuloid așezat între mine-rele de care era afirmată bomba putea fi înlăturat cu ușurință, lăsînd aerul să ajungă la substanța inductivă care, fiind activată, trimitea un flux radioactiv asupra stratului exterior al sferei de carolinum. Aceasta elibera o nouă cantitate de substanță inductivă și astfel, în puține minute, întreaga bombă se transforma într-o orbitoare explozie continuă (...) Cind obturatorul de celuloid era înlăturat, substanța inductivă se oxida și devenea activă. Atunci suprafața carolinumului începea să degenezeze. Această degenerare se infiltra încet în masa bombei. Cam la

tă decît monstruoasa ciupercă.

Viziunea lui Wells asupra urmărilor unei conflagrații nucleare generalizate include și acest tablou halucinant: „Pe hărțile aproape tuturor țărilor globului sînt trei, patru cercuri roșii, cu un diametru de mai mulți kilometri, marcînd prezența bombelor atomice a căror radio-activitate este în curs de epuizare; cercurile delimitează zonele mortale din preajma cărora oamenii au trebuit să se retragă. În interiorul acestor zone au fost spulberate toate muzeele, catedralele, palatele, galeriile pline de capodopere, întreaga acumulare a geniului uman. Vestigiile lor arse zac îngropate: stranie moștenire lăsată curiozității generațiilor de miine care, doar ele, vor putea s-o cerceteze, într-un viitor foarte îndepărtat”. Nu e de mirare că lectura unor astfel de pasaje a produs o impresie atît de puternică asupra tinărului cercetător refugiat la Londra. Mai târziu, aflînd despre realizarea fisiunii nucleare, el a fost cuprins de teama că descoperirea va fi utilizată în scopuri militare și că Hitler ar putea deveni primul beneficiar. Beltran Goldschmidt avea să relateze: „Cel mai obsedat de puterea eventuală a armei luate în considerație era, atunci, fizicianul ungar Leo Szilard. Din luna februarie 1939, el a intrat în legătură, de la New York, cu savanții din țările ce urmau să fie aliate în războiul pe care-l prevedea cu certitudine. El le propunea ca, de comun acord, să nu mai dea publicității nimic despre fisiunea nucleară.”

Din fericire, atomiștii germani s-au orientat către soluții tehnice dificile și n-au reușit să-i convingă pe conducătorii celui de-al treilea Reich de importanța

IMPORTANT!

S-au decernat Premiile A.C.I.N.! Printre cîștigători: filmul **Horea** (regia Mircea Mureșan), care a obținut nu mai puțin de 6 premii, **Glissando** (regia Mircea Daneliuc), cu 5 premii. Pentru **Opera prima** a fost ales Șerban Marinescu, realizator al filmului **Moara lui Călfar**.

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIA :
București, Plata Științei, Tel. 17
50 10, 17 60 20. Abonamentele se fac
la oficiile poștale și difuzorii din

întreprinderi și instituții — Tiparul: Combinatul Poligrafic „Casa Științei” cîștigătorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA” — Sectorul export-import presă P.O. Box 12—201, telex 10376 prsfir București, Calea Griviței nr. 64—66